

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea-Mare și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:
Oradea-Mare,
Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:
Pe un an . . . . . 120 Lei.
Exemplarul . . . . . 5 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 852—1925.

Necrolog

Cu durere comunicăm, Ven. Cler. Diecezan, că preotul nostru în deficiență *On. Petru Muntean* la 18 Martie crt. a repaosat în Domnul în anul a 80-lea al vieții și al 54-lea al preoției sale. Frații Voastre pentru rapaosul sufletului adormitului Frate veți aduce la altarul Domnului sufragiile plă îndatinate.

In veci amintirea lui!

Oradea-Mare, 24 Martie 1925.

Nr. 789—1925.

Concurs la parochia Nogiorid

Pentru complenirea parochiei Nogiorid, care prin numirea titularului ei de până acuma la alt beneficlu a devenit vacantă, prin aceasta publicăm concurs cu termenul de 15 Aprilie crt. Cererile adresate patronului, Episcopiei rom. cat. de Oradea-Mare, se vor prezenta acestui Ordinariat până la termenul de mai sus.

Oradea-Mare, Ședința consistorială din 14 Mart. 1925.

No. 774—1925.

Despăgubiri de războiu.

La invitarea Ministerului de Culte No. 8611—1925 pentru orientarea Clerului și credincioșilor Noștri comunicăm mai jos în întregime publicațiunea cu No. 28988—1925 a Ministerului de Finanțe, Direcția despăgubirilor de război și tratatelor de pace.

„Ministerul Finanțelor

Diracția despăgubirilor de război și tratatelor de pace.

Publicație.

Se aduce la cunoștință publică că pentru regularea diferitelor chestiuni decurgând din Tratatete de Pace, convențiunile și acordurile încheiate între Guvernul Român și Guvernul Ungar au intrat în vigoare la 3 Decembrie 1924.

Textul acestor acorduri și convențiuni este publicat în Monitorul Oficial No. 279 din 19 Decembrie 1924.

Pentru lămurirea celor interesați se dau deocamdată următoarele amănunte în ceea ce privește aplicarea Convențiunii No. 7, partea privitoare la restituirea depozitelor aflate în Ungaria.

Se atrage în deosebi atențiunea celor interesați că numai conformându-se instrucțiunilor aci cuprinse vor putea intra în posesiunea averii lor reținută acum în Ungaria și că deci este în interesul lor a lua cunoștință și a se conforma întocmai.

Supușii români de origine sau deveniți — în urma Tratatelor de Pace dela St.-Germain și Trianon, — persoanele juridice, persoanele morale publice, societățile comerciale sau alte organizații anoloage cari nu au domiciliul obicinuit pe teritoriul Ungariei, syndicatele hydraulice, autoritățile de Stat, municipiile, orașele și comunele al căror teritoriu a fost transferat României, au dreptul să ceară restituirea din Ungaria și aducerea lor în România a depozitelor ce le aparțin, consistând în depozite închise, deschise, safe-depot, dacă aceste depozite conțin hârtii de valoare, titluri, livrete de participație, părți beneficiare, polițe de asigurare, orice alte documente, monete, metale prețioase transformate în monedă sau nu, lucrute sau nu, perle, pietre prețioase, obiecte de artă, indiferent dacă aceste depozite sunt actualmente păstrate la autoritățile ungare de orice fel, casierii de Stat, notari publici, instituții de credit sau bancheri.

În această categorie intră și depozitele de moșteniri, donațiuni, burse, fundații, dacă valorile respective revin Statului Român sau supușilor săi în virtutea art. 249 din Tratatul dela Trianon, precum și garanțiile militare, dote ofițerești, cautiunile depuse de funcționari și notarii publici.

De asemenea în această categorie a depozitelor restituibile intră și valorile evacuate dela diferite casierii publice de către autoritățile ungare în vederea războiului mondial.

Prin urmare, toți, persoane private sau autorități, cari având asemenea depozite, proprietate a lor la 26 Iulie 1921 pe teritoriul Ungariei, trebuiesc să înainteze, în termen de 10 zile dela această publicație, o cerere scutită de timbru, către Administrația Financiară locală (după domiciliul lor actual) prin care să arate:

1. Numele, pronumele și domiciliul proprietarului sau deponentului;

2. Depozitul specificat prin numărul și data recepției sau a actului de depozit, instituția sau persoana unde s'a făcut depozitul; specificarea valorilor depozitate. În caz când depozitul conține efecte de Stat, se va anexa un borderou cu numărul de ordine al acestor efecte;

3. Dovada cetățeniei române pe baza unui certificat liberat de autoritatea competentă;

4. Imprejurările speciale sau nu în cari s'a făcut acest depozit sau orice altă informațiune care ar putea servi pentru găsirea și identificarea mai grabnică a depozitului.

Administrația Financiară va primi asemenea cereri și, după verificarea conținutului și constatarea că cuprind toate elementele necesare, va libera un număr de înregistrare al cererii, pe baza căruia petiționarul va putea urmări cursul ce s'a dat cererii sale.

Administrația Financiară va întocmi un borderou în dublu exemplar de toate cererile primite și de actele anexate.

Un exemplar din borderou se va reține la Administrație, iar celălalt exemplar împreună cu cererile originale și actele anexate se va înalța în termen de 5 zile libere Ministerului de Finanțe, Direcția Despăgubirilor de Război.

Se menționează că pentru valorile evacuate în timpul războiului mondial de către autoritățile ungare, se va forma borderou separat pentru fiecare autoritate.

Dacă în depozitele a căror restituire se cere acum se găesc și livrete de economie și scrisuri funcționare cari deja au fost declarate în urma recensământului făcut pe baza circulațiilor No. 130.265 și 130.266 din 19 Iunie 1924, proprietarii lor vor face mențiune dacă asemenea valori au fost deja declarate.

Prin obiecte de artă se înțeleg numai (acele) obiectele depozitate la bănci și bancheri.

Se atrage insistent atențiunea că lămuririle de față privesc numai depozitele în natură păstrate în Ungaria și anume numai cele dinainte de data de 26 Iulie 1921, iar nu creanțe sau datorii pentru cari instrucțiuni ulterioare se vor da.

No. 28.988 din 4 Februarie 1925."

AVIZ

Peste o săptămână iese de sub tipar

Sf. SCRIPTURĂ Testamentul Nou cu note

în o ediție foarte drăguță 10/16 cm. și se va vinde legată cu 50 Lei exemplarul.

Să poate comanda deja deacum la Administrația Vestitorului sau la Episcopia română unită din Oradea-Mare. La 10 exemplare se dă un exemplar gratuit, adică cei ce trimit 500 Lei vor primi 11 exemplare.

— *La Catedrala unită* vor predica: Duminică în 5 Apr. Clar. *Dr. Nicolae Flueraș*; în 12 Apr. Ilustr. *Dr. Iacob Radu*; în 17 (Vinerea Mare) *P. Augustin Cosma*, profesor secundar. Cor în toate duminicile sub dirijarea măestrului compozitor Francisc Hubic.

— *Mare senzație muzicală.* În ziua de Paști se va cânta la catedrala unită Liturgia, noua compoziție a măestrului Hubic, cu *acompaniment de orhestră completă.* E un eveniment unic în istoria muzicii noastre bisericești. Fiecare imn liturgic e o piesă de orator. Publicul orădan așteaptă cu nerăbdare să savuțeze farmecile muzicii sublime a măestrului Hubic.

— *Exerciții spirituale.* La Seminarul unit se vor începe Luni în 13 cor. seara la 6 exerciții spirituale pentru preoți și studenți în teologie. Exercițiile le conduce *Păr. Iosif Talmăcel*, franciscan din Moldova. Ele se vor încheia în Jola Mare la Sf. Liturgie cu împărtășire generală.

PARTEA NEOFICIALĂ

Pe marginea unui apel

Preoțimea ortodoxă română din Ardeal grupată în jurul Asociațiunii „Andrei Șaguna” în congresul său general ținut în zilele 13 și 14 Noembrie 1924 a hotărât, ca în vederea creierii „unui echilibru moral și politic material între Cultele din Statul Român” să lanseze un apel public, care a și apărut apoi în N-rul 7 din 15 Februarie 1925 al revistei din Arad, „Biserica și Școala”.

Ce cuprinde apelul?

În acest apel preoțimea română ortodoxă, accentuând, că ea „următoarea vechilor generații, cari au suferit prigoniri dela puternicii Catolici și Protestanți din trecut ar fi cea mai fericită, dacă . . . ar avea în atitudinile celorlalte Culte temeuri suficiente de a le întinde mână frățescă, pentru o armonică colaborare înspre binele religiei creștine și spre folosul patriei”, în numele binelui obștesc face *apel la toți cei ce slujesc numelui Domnului nostru Isus Hristos*, să ieie act despre aceasta linie fundamentală a atitudinii, pe care Preoțimea ort. română este datoare să și-o fixeze. Apoi „ținând seamă nu numai de vechiile nedreptăți de ordin politic și material din trecut, ci și de lipsa unui echilibru care trebuie creat din partea Statului între Cultele din patrie precum și de oarecare atitudini ale unor anumite Culte, — Preoțimea ortodoxă se simte datoare, ca, și până la realizarea postulatului moral exprimat în punctul I de mai sus, să ceară conducătorilor de acum și din viitor ai Statului Român *măsuri de remediere*”. Iar aceste *măsuri de remediere* le concretizează apelul în două titluri: unul A) *Situația de drept public*, și al doilea: B) *Situația materială*. Însfârșit în punctul III face apel la sentimentul patriotic și de dreptate al guvernului, precum și la opinia publică a țării: „să nu tolereze stări ca cele de acum, prin cari o seamă de Culte trăiește și azi lumea albă a privilegiilor materiale din întunecatului ev mediu, în vreme ce Biserica ortodoxă, umilită în sărăcia ei materială de azi, își așteaptă o dreaptă și egalitară înzestrare, fără de care nu va putea să țină concurența”; invită preoțimea ortodoxă din toate provinciile românești „să inițieze o acțiune în întreaga țară, pentru nivelarea privilegiilor de drept și materiale ale unor Culte și pentruca *întreagă Biserica ortodoxă a Țării să fie restabilită integral în drepturile sale nu numai morale, ci și de înzestrare materială*” și la urmă spunând „că introducerea Bisericii ortodoxe din România în toate drepturile sale materiale este și o *necesitate de ordin politic*” sulevează ideia unei grupări politice a preoțimei întregi ortodoxe pentru realizarea programului: „*de a lupta pentru dreptatea Bisericii ortodoxe și pentru înzestrarea ei materială cuvenită, implicit și pentru asigurarea existenței clinstite a slujitorilor altarelor ortodoxe*”.

Acesta este în general apelul public al preoției ortodoxe române din asociațiunea „Andrieu Șaguna” din Ardeal.

Recenzia lui generală.

O privire prestre acest apel îți ajunge, să te convingi, că întinderea de mână frățască tuturor cultelor creștine, pentru o colaborare armonică înspre binele religiei creștine, ce pretinde că face apelul, este numai o frază, pe care întreg apelul o desminte. Să analizăm numai ideile și sentimentele călăuzitoare ale lui, ca să ne putem da seamă de nesinceritatea acestei invitații.

Mai întâiu, preoțimea ortodoxă ține să accentueze mereu *prigonirile, nedreptățile* ce le-ar fi suferit în-deosebi dela catolici. Asemenea amintiri însă tendințios evocate și ținute tot mereu în vedere, nu sunt mijloace potrivite pentru o colaborare armonică, pentru că arată ură și dor de răzbunare.

În al doilea rând sub pretextul nivelării morale și materiale a preținsei situații nedrepte ce o vede în toate instituțiile catolice, apelul tinde a scobori Biserica catolică la o treaptă de robie morală și de mizerie materială nemaiauzită; tinde să o despoaie de toate drepturile sale ce derivă imediat din constituția ei, să o dezorganizeze și împedecă cu desăvârșire. Nivelarea ce o pretinde cu măsurile sale protivnice oricărei concepții de dreptate o motivează cu aceea, că fără de aceasta biserica ortodoxă: „nu va putea să țină concurența cu celelalte culte.”

Biserica ortodoxă așadar prin glasul unanim al preoților săi recunoaște, că ea numai așa va putea face concurență, dacă Statul îi va da mână de ajutor, ca să distrugă catolicismul; pentru că să nu uităm, că față de protestanți acest apel nu și-a formulat nici o măsură de remediare, ci numai față de catolici; de cari se vede că se teme mai rău.

Și în schimbul serviciilor ce o astfel de biserică ar putea să-le facă întru înfrânarea corupției publice, întru purificarea moravurilor, întru extirparea vițiilor, statul să se facă coadă la topor, ca pe $3\frac{1}{2}$ milioane de cetățeni ai săi, să-i despoaie de libertatea conștiinței și egala protecțiune ce și-a înscris-o în fruntea constituției: cu un cuvânt, statul să înceapă un Kulturkampf atunci, când are cea mai mare nevoie de consolidare. Și Statul, pe cum ne arată toate simptomele, secondează o atare îndrăzneată pretențiune.

Dar să vedem în detalii măsurile de remediare cerute de apel.

A) Situația de drept public.

Dupăce prin fel și fel de argumente luate din autori protestanți raționaliști, dușmani ai Bisericii catolice, are pretenția de a fi dovedit, că Papatul este o putere internațională și extraterritorială foarte periculoasă pentru Statul Român, căruia-i face o concurență politică clandestină și că doctrinele catolice sunt subverzive din punct de vedere politic, redactorul apelului pune principiul, că așadar:

„Statul Român ortodox (?) are datoria de a se îngrădi împotriva acestui factor de clandestină concurență politică, întemeiată în hotărârile sinodului Tridentin și în dogma vaticană (?) despre *infallibilitate*, cari n'au fost promulgate nici chiar în fostul Stat ungar și nu au obținut admisiunea puterii politice de stat; — are, mai departe, Statul Român datoria de a-și apăra *suveranitatea și interesele sale de existență*, — ceea ce va putea-o face îngrădind Țara față cu tendințele politice centrifugale ale Catolicismului, prin următoarele mijlociri:

a) România ortodoxă (?) să renunțe la păstrarea pe mai departe a *nunțiatului papale din București*, câtă vreme admiterea nunțiatului înseamnă recunoașterea din partea Statului, că afacerile cultului catolic nu mai sunt chestiuni interne . . .

b) Statul Român ortodox (?) să absteie dela orice tratative asupra concordatului cu Roma . . .

c) . . . Regele și Guvernul României să-și rezerve dreptul de *placet regal* cu privire la dispozițiile de orice natură ale Vaticanului în ceea ce privește cultele catolice . . .

e) . . . ceea ce privește *numirea* chiriarhilor și canonicilor și a șefilor ordurilor călugărești, Regele și Guvernul României să aibă cuvânt decizator, în temeiul suveranității . . .

f) . . . alte episcopii minoritare, latine sau gr. catolice, să nu se înființeze în sarcina Statului Român . . .

g) . . . orduri nouă (catolice) să nu se admită a intra în Țară; iar însuși numărul membrilor ordurilor monastice existente, bărbătești și femeiești deopotrivă să fie limitat la o cifră *proporțională*, ce se va afla de cuviință în acord cu Statul . . .

h) Legile ungurești cu privire la *trecerile profesionale* fiind votate dupăce în trecut credincioșii celorlalte culte fuseseră siluiți (Ortodocși și Protestanți) să treacă la catolicism, și astfel îngrădirile formale din aceleași legi împedecă libertatea morală-personală sau cel puțin îngreunează revenirea la religiunea de odinioară, — Statul Român să desființeze acele legi . . . în noua lege de treceri să se prevadă, că bisericile, clădirile și oricari alte averi bisericesti trec și ele cu majoritatea . . .

3. Celelalte Culte, deasemenea vor sta înaintea Statului și între olaltă, sub aceleași regim egalitar de lege, în care privință Biserica ortodoxă română nu va forma excepție, decât păstrându-și atribuțiile morale, fixate prin Constituția veche și nouă a Țării.”

Critica acestor măsuri.

Adică biserica ortodoxă și va păstra toate atribuțiile, fixate prin Constituția atât cea veche, cât și cea nouă, atât cele ce le-a avut atunci, când era singură stăpână în casă fără concurența celorlalte culte, cât și cele ce i-ar reveni acuma după împrejurările schimbate; iar catolicismului, în numele regimului egalitar, i-sar răpi toate drepturile omenești și dumnezești.

Cum adică? Dacă prin *regul placet* se oprește orice comunicație a catolicilor cu Capul văzut al Bisericii, dacă numirile episcopilor și celorlalți slujbași mai înalți ai Bisericii noastre se livrează suveranității politico-civile, atunci ce mai rămâne din catolicismul nostru? am ajuns o biserică, în care domnește *cezaropapismul* într-o măsură nemaipomenită nici chiar pe

vremea celor mai dogmatizanți împărați bizantini; guvernul ne va dicta ce să credem, ce conștiință să ne formăm în chestiuni morale, vom avea Henoticon, Tria Capitula, Ecthesis etc. . . .

Apelul acesta toate drepturile cele mai fundamentale ale Bisericii le derivă din suveranitatea Statului și uită, că Hristos nu împăraților, nici guvernelor le-a dat puterea legislativă și administrativă în Biserica sa, ci apostolilor și în fruntea lor Sf. Iuliu Petru li-a spus: „Vouă vă dau cheile împărăției cerurilor și oricâte veți deslega pe pământ vor fi deslegate și în cer.” Trebuie să știe, că Hristos nu din suveranitatea Statului și-a derivat puterea ce a dat-o bisericii sale, ci din suveranitatea absolută a lui Dumnezeu, de care depinde și suveranitatea regilor, cari și recunosc în pietatea lor această dependență, când se cheamă pe sine constituiți regi din mila lui Dumnezeu . . . . ; din această suveranitate absolută a lui Dumnezeu a luat și a dat Hristos Bisericii sale puterea magisterială, ministerială și legislativă, zicând: „Datu-mi s'a mie toată puterea în cer și pe pământ . . . .”

Și spre a deprinde această putere, dacă ea nu este iluzorie, ceace ar fi o hulă a o spune despre opera înțelepciunii dumnezeiești a lui Hristos, Isus a trebuit să aleagă un organ mai practic, mai la îndemână decât cum ar fi sinodalitatea ecumenică, care după credința ortodocșilor, de o mie de ani staționează. Și acest organ practic n'a putut să fie, decât o persoană fizică, Sf. Petru, care puterea aceasta o transmite prin succesiune urmașilor săi în scaunul episcopal, pe care a șezut mai pe urmă înainte de moartea sa, adică Papiilor dela Roma.

Dat fiind deci, că drepturile Bisericii catolice nu din suveranitatea Statului derivă, că chestiunea lor nu este o chestiune internă a Statului și nu dela voia cutăruia popor atârnă, ci dela Dumnezeu, și acele sunt inalienabile, noi nu dela legiferarea Statului așteptăm acordarea acelor drepturi ci dela concordat, care va fixa ingerința Statului în deprinderea acelor; nu dela placetul regal așteptăm libertatea exercițiului jurisdicțiunii eclasiastice, căci o avem dela Acela, căruia i-s'a dat toată puterea în cer și pe pământ și pe care o vom deprinde și dacă ne vor țări înaintea șaboarelor; nu dela guvern așteptăm numirile de chiriarihi, cari nu interesele vremelnice au să ni le gireze, ci cele vecinice; ordurile religioase ni-le va contingentă nu proporția intereselor politice și îndeosebi ale ortodoxiei, ci proporția lipsurilor sufletești ale Bisericeii noastre.

Frații noștri ortodocși și-ar monopoliza această țară cași cum ei ar fi singurii fii adevărați ai ei; cu toate că la înfăptuirea ei am contribuit și noi cu lacrimile, frământările și vitejia noastră. Ea e răsarită și din ideile pe cari cei mai străluciți reprezentanți ai catolicismului românesc le-au adus chiar dela vatra catolicismului aceluia periculos, dela Roma papală.

Frații ortodocși accentuiază mereu, că Statul Român este un stat *ortodox*, pe când el este un stat *modern*, stând pe temeiul libertății de conștiință a tuturor cetățenilor săi; că interesele bisericii *ortodoxe* ar fi interesele Statului; că despoierea catolicilor de drepturile lor câștigate și cele divine, și introducerea bisericii ortodoxe în acele drepturi răpite dela catolici ar fi o *necesitate politică*, pe când pentru Stat ar fi o nenorocire, căci Kulturkampf-ul acesta ar avea ca rezultat numai calvarul dureros și nedrept al unor fii adevărați ai lui și disprețul lumii civilizate.

Și în definitiv să vedem motivele, cu cari vreau să-și justifice ortodoxii campania de extirpare ce o duc împotriva catolicismului.

Acuzele împotriva catolicismului și nefemeinicia lor.

1. Spune apelul, că Statul Român de aceea trebuie să se îngrădească împotriva *cultului latin și cel g.-catolic*, pentru că aceste culte: „atârnă integral de dispozițiunile unui factor internațional și extraterritorial, care este Papalitatea.”

Ei bine, factorul acesta internațional și extraterritorial îi învață pe credincioșii săi din diferitele state, că ei au datorința să fie supuși și atârnați și puterii civile: „*civill simul ac sacrae potestati officium est subesse*” (Enc. Leon XIII. *Sapientiae christianae*).

Acelaș factor ne învață, că suntem datori din legea naturală să ne iubim și să ne apărăm țara în așa măsură, ca cetățeanul să nu pregete a înfruntă nici moartea pentru țara sa: „*civilitatem in qua editi susceptique in hanc lucem sumus. praecipue diligere tuerique iubemur lege naturae usque eo, ut civis bonus vel mortem pro patria oppetere non dubitet.*” Acelaș factor ne învață, că iubirea naturală a țării și iubirea supranaturală a Bisericii, sunt două iubiri gemene izvorite din acelaș principiu veșnic „*gemmae sunt ab eodem sempiterno principio profectae caritates*” (ibidem). Acelaș factor ne învață, că ocârmuitorii statelor sunt de totului liberi în guvernarea credincioșilor ei în cele civile și în aceasta pot conta la tot sprijinul Bisericii catolice: „*omnino lipuet esse liberos ad res suas gerendas rectores civitatum: idque non modo non invita, sed plane adiuvante Ecclesia.*” Acelaș factor ne învață, că nu se ține de competența Bisericii a judecă asupra formei de regim, ori a mijloacelor cu cari se chivernisesc afacerile vremelnice ale credincioșilor săi: „*non ad se putat Ecclesia pertinere, quae maxime forma civitatis placeat, quibus institutis res christianarum gentium civilis geratur*”, și înfășit acelaș factor accentuiază sus și tare suveranitatea inviolabilă a statului: „*Profecto et Ecclesia et civitas suum habet utraque principatum: proptereaque in gerendis rebus suis neutra paret alteri, utique intra terminos a proxima cujusque caussa constitutos.*” (ibidem). Mai limpede, mai solemn și în chip mai efectiv nici că se putea face apologia puterii de stat asupra tuturor cetățeni-

lor, cărora li-se spune, că au dat-oirntă în conștiință, a ascultă de legile țării lor. Acel factor, în conștiință, că el este deținătorul puterii sufletești în Biserica întemeiată de Hristos și-și și-a rezervat numai domeniul ocărmuirii sufletelor și apărarea *Impărdției lui Dumnezeu și a dreptății ei* (Mat. VI, 33): „Verum longe nobiliore instituto potestas sacra eo spectat, ut regat hominum animos tuendo *regnum Dei et iustitiam eius*, atque in hoc tota versatur.” Și aceasta pentru că slujba aceasta exclusiv numai Bisericii i-a fost încredințată astfel, că puterea politică nu poate avea nici un amestec în ea, devremece Isus Hristos nu Chezarului, ci lui Petru i-a dat în primire cheile împărăției cerurilor.

Și, fiindcă, după aceste este evident, că după ce toate chestiunile civile ale catolicilor și dreptăcea și latură civilă a anumitor chestiuni așa numite mixte, se țin de guvenul civil și numai chestiunile de ordin spiritual respective latură spirituală a chestiunilor mixte se țin exclusiv de Biserică, cum se poate spune, că cultul latin și cel gr.-catolic atărnă *integral* de dispozițiunile unui factor internațional și extrateritorial?

Biserică catolică respectă în măsura cea mai largă drepturile Statului, mișcându-se în sfera proprie de activitate; de ce ar vrea așadar ortodoxismul să scoată Statul Român din sfera sa firească de activitate transformându-l în stat teocratic, adică *ortodox* și să invadeze domeniul spiritual al bisericii catolice?

Papatal și Statul

De ce vrea ortodoxismul să creieze în acest Stat o atmosferă cât se poate mai ostilă față de autoritatea bisericească a lor 3¹/₂ milioane de cetățeni, cari sunt crescuți în spiritul respectului celui mai conștiințios față de puterea statului, în spiritul eroizmului celui mai ideal față de patrie? De ce vrea să provoace neîncrederea Statului față de această putere sufletească recurgând la pervertirea doctrinei genuine a Papilor, ca și cum face și atunci când spune, că cultele catolice atărnă *integral* de dispozițiunile unui factor *internațional* și *extrateritorial*? De ce contrapunerea aceasta puterii politice a Statului Român? Puterea Papatului n'are nimic de a face cu puterea politică a Statului, sunt două puteri de alt și alt ordin, cari foarte bine pot sta laolaltă pe acelaș teritor și față de aceiași supuși, fără ca să fie necesar a vedea în coincidența lor în chip așa de tendențios o concurență fie și numai clandestină a unui factor *internațional* și *extrateritorial*. Insaș Papalitatea aceea spune, că: „Ab omni politico genere imperii distat christiana respublica plurimum. Quod si similitudinem habet conformationemque regni, profecto originem caussam, naturam mortalibus regnis habet longe disparem”. (Ibidem) Puterea Papatului față de Statul Român nu este de aceeaș natură, cum ar fi bună oară Franța sau Italia față de noi. Dacă ar fi așa, aș pricepe, că de ce suveranitatea Papei n'ar

încăpe cu suveranitatea României; dar suveranitatea Papei nu-i atinge pe cetățenii catolici sub unul și acelaș respect și dreptăcea pot, *ba trebuie să steie laolaltă*. Biserica catolică este acasă pretutundenea, unde ea există: teritoriul ei este întreg rotogolul pământului, pentru că Mântuitorul i-a poruncit: „*Mergeți și învățați toate neamurile!*” Puterea Papei nu este deci nici față de catolicii din România o putere extrateritorială: *Papa dela Roma este acasă și la noi în România*. Nici nu este internațională puterea lui, *ca și când dânsa ar voi să valideze pe teritoriul României interese străine de interesele națiunii române*, cum face bună oară Liga națiunilor, care ne jicnește într'a-devăr suveranitatea, fără ca frații ortodocși să protesteze împotriva amestecului ei cu atâta tărie, cu câtă protestează împotriva papatului, care numai întărire îi aduce suveranității noastre și câștig intereselor noastre naționale!

Numai acele state pot conzideră deci de dușmănoasă pentru suveranitatea lor puterea Papatului, cari chestiunea Bisericii lui Hristos, destinată pentru omenirea întreagă prin cuvintele: „*Mergeți, învățați toate neamurile*” ar vrea să o degradeze la rangul unei „*chestiuni interne*”. Nu este și nu poate fi chestiune internă a Statului o chestiune ce-i depășește competența și regularea căreia nu Chezarului a fost confiata, ci lui Petru!

Pretinsa dominațiune politică a Papatului.

2. Spune mai departe apelul: „că Papismul are pretenția de a fi putere, că Papismul are pretenția de a fi în (?) putere politică de primul rang și ca atare vrea să-și întindă pretinsa jurisdicție politică peste întreg pământul . . . deci și peste Statul Român”.

În fața acestei aserțiuni țin să spun numai atât, că toată activitatea politică a Bisericii catolice conzistă în aceea, că se nizește să introducă sau să restituie atât în viața privată, cât și în cea publică spiritul creștinesc atât în gândire, cât și în acțiuni; în state și prin state să mențină: „*împărăția lui Dumnezeu și dreptătea lui*” (Mat. VI, 33), ca toate manifestările vieții omenesti, deci și legislațiunile și acțiunile politice, să le impregneze de spiritul Evangheliei. Acesta este programul politic al Bisericii catolice, aceasta lăcomia de putere a papilor, atât de calomniați la tot pasul. Dar dacă această politică e subverzivă, atunci și principiile lui Hristos sunt subversive, căci numai pe acestea vrea Papa să le realizeze prin politica sa.

3. Spune mai departe apelul, că „*enciclica Sapientiae christianae dela 10 Ianuarie 1890 a papei Leo XIII, fixează dreptul de putere al papei, de a orândui prin înțelepciunea sa politică: politica prudentia toate acțiunile membrilor bisericii, și precizează obligamentul de conștiință pentru cetățenii catolici din toată lumea, de a se încrede și a urma orânduirilor autorității bisericesti chiar și în chestiunile politice*” . . .

Aceasta o cetește autorul în enciclica papei Leon XIII, de unde deduce, că papa orânduește *toate acțiunile politice* ale membrilor bisericii prin autoritățile bisericesti subordonate lui. Eu însă cetesc în aceeaș enciclică: „*non ad se putat Ecclesia pertinere, . . .*”

quibus institutis res christianarum gentium civilis geratur", deci că papa nu se ține competent să se amestece în orânduirile politice ale țărilor, în cari locuiesc credincioșii săi. Mai citesc, că: „Non dubium est, quin quaedam sit in genere politico honesta contentio . . . Sed Ecclesiam trahere ad partes, aut omnino adiutricem velle ad eos, quibuscum contenditur superandos, hominum est religione intemperanter abutentium", prin ce se taxează de abuz cu religiunea politizarea Bisericii și folosirea ei pentru scopuri politice. Evident deci, că „obligamentul de conștiință pentru cetățenii catolici din toată lumea, de a se încrede și a urma orânduirilor autorității bisericesti chiar și în chestiunile politice" nu se va fi referind la exploatarea religiunii în chestiuni politice, ci la alt ceva, la atare caz particular, când înseși interesele religiunii sunt în joc, cum e și natural. Și într'adevăr pasajul, unde se fixează dreptul Bisericii de a regula acțiunile politice ale membrilor săi, se începe astfel: „Profecto et Ecclesia et civitas suum habet utraque principatum: proptereaque in gerendis rebus suis neutra paret alteri, utique intra terminos a proxima cuiusque caussa constitutos". După ce însă se întâmplă, că legile statului câte odată, depășindu-și competența, invadează drepturile Bisericii, de aceea Biserica nu le poate da sprijinul său acelor politicieni, cari combat și cari refuză față respectarea drepturilor ei, sau tind la despărțirea Bisericii de stat; și dimpotrivă îi sprijinește pe aceia, cari au sentimente bune cu privire la societatea civilă și cea sacră și cari doresc sincer colaborarea lor armonică. Și drept aceea, de câte ori Biserica ia parte în treburile publice, *trebuie să-i sprijinim pe oamenii bine animați față de biserică și nu este nici o cauză justă, pentruca să putem preferi acestora pe bărbații, cari se poartă cu ostilitate față de Biserică*. Aceasta este norma generală, după care unul fiecare cetățean catolic trebuie să se reguleze în acțiunile sale politice. Mă întreb ce lucru jicnitor pentru libertatea politică a cetățenilor catolici este în aceasta? Dimpotrivă, este o sublimă încercare de a filtra un pic de spirit de moralitate și conștiinciositate în politica aceea, pe care pe nedreptul foarte mulți o socotesc de un lucru *amoral*. Prin acel principiu nouă catolicilor ni-se spune, că fiecare dintre noi avem datorința de conștiință să împedecăm cu toate mijloacele ce ne stau la îndemână *violarea religiunii, nesocotirea principiilor și poruncilor creștine*; și fiindcă în era aceasta a drepturilor cetățenești unul fiecare dintre noi concurge fie prin votul său, fie prin îndrumarea, ori secundarea opiniei publice la alcătuirea legilor și astfel se face responsabil de eventualele încălcări ale religiunii ce s'ar putea vâri în legislațiunea țării, de aceea salvarea principiilor creștinești în politică este o chestie de conștiință pentru fiecare cetățean, care nu vrea să-și tradeze religiunea. Iar pentru reușita acestei lupte sfinte este necesară unirea în cuget și în simțiri,

și fiindcă singuraticii ușor pot trece în privința aceasta în excese, fie prin defect, fie prin prea mare zăd, de aceea trebuie să observăm și să ne încredem în înțelepciunea politică a autorității ecleziastice, care mai bine vede și știe ce-i este spre folos Bisericii, și să lucrăm în acord cu episcopii nostri: „necesse esse politicam potestatis ecclesiasticae observare în agendo sapientiam".

Aceasta este deci politica, pe care li-o impune catolicilor Papa și dreptul acesta, pe care imediat îl depinde prin episcopi își are izvorul său în puterea primită dela Dumnezeu de a orândui astfel acțiunile cetățenilor creștini, ca acele să se potrivească cu nădejdea vieții de veci și în potrivirea aceasta conzistă preciz înțelepciunea politică a Pontifului Roman, pe care trebuie să o urmăm, datorindu-i supunere nu numai în chestiunile de credință, ci și în cele de morală.

Să n'aibă grije Statul, Papa nu ne va influența niciodată libertatea politică, nu va face propagandă pentru un partid sau altul, (cum face patriarhul Miron Cristea), nu va agita împotriva guvernului, nu va sprijini niciodată irendentismul: preocupăția lui e, ca legislațiunea și politica noastră, ca și a tuturor țărilor, să fie *creștină*, țara să ne fie ferită de curențe subverzive, de rascoale, de spiritele acele ale întunerecului, cari pretutindenea subminează existența statelor.

Aceasta este și rostul Nunțiatorei, care și până acuma a făcut semnalate servicii Statului Român, lucrând mult la familiarizarea elementelor catolice cu ideea de stat român.

Acesta este deci diplomația și politica Vaticanului, acesta internaționalismul și extraterritorialismul Papei, cu cari apelul sparie preoțimea ortodoxă și Statul, acesta centrifugalismul catolicizmului, aceasta concurența politică a Papatului, acesta atentatul la suveranitatea Țării noastre, aceasta lipsa de patriotism a uniților, aceasta în sfârșit puterea clandestină împotriva căreia trebuie să se îngrădească țara noastră. Aceste toate apar, după cele spuse, într'o altă lumină decât cum ar vrea să le prezinte mulți ortodoksi, cari nu pot descoperi în lucrurile catolice nici o latură ideală.

Jurământul de fidelitate a catolicilor.

4. Pe urmă spune apelul: „că chiar și jurământul de fidelitate civică al Ierarhiei catolice se face cu rezervații mentale (cazul episcopului latin Széchenyi din Oradea-Mare) ca o urmare a doctrinei catolice, după care . . . jurământul de fidelitate civică al catolicului trebuie privit prin prisma intențiunilor celui ce face jurământul, deci atari jurăminte de fidelitate nu ofer nici o garanță reală pentru interesele Statului Român, mai ales că, după codificarea mai nouă din Biserica g. catolică română . . . toți clericii g. catolici încă au jurat și jură ascultare „adeverată . . . deci supunere absolută, Papei dela Roma".

E mult. Dar să ne păstrăm calmul.

Restrictia mentală.

Restrictia mentală este o doctrină cu mult mai curată, mai justificată decât *falsiloquul* admis de a ceia, cari se scandalizează așa tare de ea.

Restricția mentală, care este retăcerea adevărului în anumite cazuri, pentru ca să fie îngăduită, trebuie să întrunească următoarele condițiuni: 1. ca să am cauză justă a o întrebuința; 2. ca senzul ce-l determin eu în minte cuvintelor mele să reiasă îndeajuns din împrejurări, astfel, ca cel ce mă ascultă să poată descoperi acest senz, deși nu sunt dator să i-l descopar eu însumi expres, ci numai voalat; 3. ca acela, căruia-i răspund în chipul acesta să nu aibă dreptul a mă întreba, căci dacă acela ar fi un superior al meu și dacă de răspunsul meu ar depinde un bine mare obțesc, cum ar fi siguranța statului ș. a., atunci dreptul acestuia, în mine îi răspunde datorința de a vorbi împede în senzul intenționat de interlocutor și nu-mi este îngăduit să mă servesc de restricții mentale. Ei bine, jurământul de fidelitate este o promisiune întărită cu invocarea lui Dumnezeu de un supus, că se va supune și va păstra fidelitatea datorită regelui și statului ascultând de el în toate, câte se țin de puterea lor. Este așadar un superior legitim, care cu tot dreptul cere dela un supus un lucru, ce acesta n'are dreptul a i-l refuza. Și jurământul acesta îl reclamă binele comun, siguranța statului, încrederea suveranului față de supușii săi: este deci la mijloc un mare interes, ca acela, căruia-i fac promisiunea jurată să cunoască adevărul și să știe integral intențiunea celui ce joară de a face cu sinceritate promisiunea și de a executa ce s'a promis. Dreptaceea, în cazul jurământului de fidelitate restricția mentală arbitrară este strict oprită și constituie păcat grav și în consecință aserțiunea autorului că „jurământul de fidelitate civică al catolicului trebuie privit prin prisma intențiunilor celui ce face jurământul” este o falsificare. Episcopul Széchenyi dela Oradea-Mare, după doctrina catolică nu s'a putut folosi de nici o restricție mentală; el trebuia să joare împede în senzul ce-l voia regele și apoi să-și execute promisiunea jurată exact. Ori dacă dânsul personal a ținut, că imperiul Român are caracter de invaziune provizorie nu-i era iertat să facă jurământ nici cu restricție, nici fără restricție ci trebuia să-și tragă consecințele, să repatrieze, dar nu să arunce asupra eparhiei sale întregi bănuiala, pe care acum cu atâta delicia o exploatează apelul ortodox.

Dacă vreți să știți, care este ținuta și doctrina catolică în această privință, ținută și doctrină impusă de Papat nu față de un popor ingenușiat, cum sunt Ungurii, ci față de puternicul Napoleon, iată ce spune Papa Piu VII în instrucțiunea din 22 Maiu 1808 dată episcopilor asupra jurământului de fidelitate ce s'a cerut acestora de invazor contra suveranului legitim: „Se (il governo) non sarà soddisfatto (de formula ce o propusese) . . . sia per essere tal rigore (de a cere jurământul ilimitat) grande quanto si voglia, și ricordino i sudditi di essere cristiani e però seguaci di quel divin Maestro, che a'suoi siccome nella vita futura promette amplissimi e sempiterni premi, così nella presente non predice che tribolazioni e persecuzioni, e che perciò ha insegnato loro a non temere quelli che uccidono il corpo e più oltre non possono

fare; ma a temer solo quello che può mandare l'anima ed il corpo all'estrema perdizione”. Dacă doctrina catolică ar admite întrebuințarea restricției mentale la jurământul de fidelitate civică, ce ușor ar fi fost, ca Papa să le fi dat acestor cetățeni strimțorați statul, să evite moartea printr'o formulă mentală dibace. Dar Papa îi expune mai bine unei morți crâncene din partea unei armate îmbătate de învingeri, decât să-i lese a recurge la acest mijloc. De ce nu citează apelul acest caz?

Dar față de noi greco-catolicii apelul are o constatare și mai măgulitoare și anume, că jurământul nostru de fidelitate civică nu plătește o pară chioară, pentru că toți clericii greco-catolici jură ascultare „adevărata” Papei și dreptaceea ascultarea ce o jurăm Regelui nu poate fi, decât neadevărata. Ce logică! De ce disjunctiva aceasta între cele două ascultări? de ce nu pot să ele lângă oialta? Noi suntem fii și ai Regelui și ai Papei; ascultăm de amândoi.

Dureros! Preoții ortodocși din Ardeal în fața lumii întregi ni-au aruncat o înzultă: că *jurămintele de fidelitate civică a catolicilor nu ofer nici o garanță reală pentru interesele Statului*. Această înzultă însă le sună celor 350 miloane de catolici, cari sunt cetățeni ai statelor celor mai civilizate, cu o conștiință bineformată, cu iubire caldă de țară, cari din doctrina catolică și-au scos idealismul, avântul acela ce a creat civilizațiile cele mai avansate. Și ne mai mirăm că România noastră nu e prea simpatizată în afară?

Catolicii și Intronarea

5. Mai departe pretinde apelul „că prin prizma acestei doctrine catolice, care înseamnă și o subversiune cu caracter politic, se explică nu numai cazul Széchenyi și atitudinea episcopatului latin și gr.-cat. cu prilejul Intronării dela Alba-Iulia.” Această atitudine însă nu „această doctrină, care înseamnă și o subversiune cu caracter politic” o explică, nu ostilitatea față de Rege și Stat, ci o altă doctrină catolică, anume oprește *comunicației în sacris*. Episcopatul catolic nu a putut lua parte la Intronarea așa cum o hotărîse biserica ortodoxă, ca să se facă în biserica lor și să i-se dea astfel un colorit de act religios, pentru că atunci — s'a spus de atâtea ori — participarea lor ar fi avut *caracterul comunicației în sacris*, ceace este un lucru intrinsec rău. Demonstrația deci, dacă a fost, nu împotriva Intronării s'a îndreptat, precum nu s'a îndreptat împotriva Intronării nici absența partidului național, ci ea s'a îndreptat împotriva *confesionalizării* acestui act, precum demonstrația partidului național s'a îndreptat împotriva *monopolizării* lui din partea unui partid. Este interesant, că o mare parte din preoțimea ortodoxă a priceput atitudinea unui partid politic, dar, când e vorba să priceapă și puțină teologie catolică, atunci parcă le vorbești chinezește. Trebuie să priceapă, că Statul și biserica ortodoxă sunt două lucruri, că interesele Statului nu sunt *identice* cu interesele ortodoxismului, că *evitarea comunicației în sacris* cu ortodocșii nu este același lucru cu *neloialitatea* față de Coroană, că unirea

unei părți a Românilor cu Roma, nu înseamnă sustragerea lor de sub fidelitatea și suveranitatea Statului Român, că spunerea „adevărată” față de Papa nu înseamnă supunere „neadevărată” față de Rege și Stat.

B) Situația materială.

Dreptul de proprietate al Bisericii.

Biserica fiind societate vizibilă, nu poate să fie fără bunuri temporale. În ea este preoție vizibilă, cultul divin se face cu un anumit aparat extern, puterea sa magisterială și o deține prin anumite instituțiuni vizibile, trebuie să practice și îndurarea trupească față de aproapele, trebuie să propage evangelia între păgâni și multe altele. Aceste însă toate reclamă cheltuieli, pentru acoperirea cărora trebuie să fie înzestrată cu bunuri suficiente. În urmare, Biserica, având drept de a exista conform naturii sale vizibile, are și drept de a câștiga și de a deține bunuri temporale și a le întrebuința fără de nici o ingerință a puterii civile, spre scopurile sale spirituale. În consecință, unde puterea civilă a recunoscut Biserica, Statul însuși i-a recunoscut și dreptul de a câștiga și deține și bunuri temporale, sau cu alte cuvinte Statul legalizează, dar nu crează dreptul acesta al Bisericii, pe care ea îl are dela Dumnezeu și este deci un drept divin, precum dreptul similar al particularilor este drept natural. Prin urmare dreptul Bisericii de a câștiga prin titluri legitime bunuri și de a le posedea ca proprietar este un drept nativ, înăscut al Bisericii. Și acest drept este independent de puterea civilă, întrucât nu dela ea primește acest drept, ci dela întemeietorul său divin și Statul numai atâtă face, că recunoaște acest drept, cum recunoaște și dreptul natural al cetățenilor și pentru validitatea lui îi dă sprijinul legilor și a sancțiunilor sale. Statul poate fixa titlurile legitime, pe lângă cari se pot câștiga bunuri pe teritoriul său, și biserica se acomodează acelor titluri, dar nu poate exclude biserica dela anumite titluri ce sunt valabile pentru particulari.

Spuneam, că Statul are dreptul să reguleze modalitățile, pe lângă cari înțelege a recunoaște legalitatea achizițiunii și posesiunii de bunuri a Bisericii și Biserica respectivă particulară trebuie să se acomodeze acelor modalități și aceasta o spune expres și canonul 1529 al codului juris canonici. Bunurile pe cari astfel le câștigă Biserica rămân încorporate în teritoriul Statului și stau sub aceleași legi ale Statului, ca bunurile oricărei alte persoane fizice, sau morale. De aici se vede, că a câștiga averi bisericesti nu înseamnă a rupe din teritoriul Țării respective o bucată și a o supune unui factor străin, ori a viola integritatea Statului. Asta o afirmă numai cel cu o fantezie exaltată.

Cine este proprietarul averilor bisericesti ?

Întrebarea este acuma, că al cui este domeniul acestor averi câștigate de Biserică ? Înainte de toate să fim în clar cu natura acestor bunuri. Aceste bunuri cre-

dincioșii le dau spre cultul divin și S. Scriptură și sfinții Părinți de aceea le numesc lucrurile Domnului, lucruri închinare Domnului, averea lui Hristos, patrimoniul Crucii. Este evident deci, că acele devenind astfel lucruri sacre nu pot fi supuse dispoziției unei puteri laice, care nici o jurisdicție sacră nu poate deprinde. Și astfel, subiectul dominiului lor nu poate să fie Statul și acesta nu poate dispune deci asupra lor după placul său, ci trebuie să respecte ca inviolabilă proprietatea Bisericii, precum ca inviolabilă respectează oricare altă proprietate a cetățenilor săi, ba cu ceva mai mult, căci fiind proprietatea aceea sacră respectarea ei o impune nu numai justiția, ci și religunea. A altera această situație juridică înseamnă a introduce comunismul, care, precum bine știe, nu se prea întreabă ce e drept și ce e nedrept.

Dar nu poate să fie subiectul dominiului asupra acestor lucruri temporale ale Bisericii nici colectivitatea credincioșilor bisericii, bună oară poporul parohial, sau eparhial, pentru că înainte de toate această colectivitate este o simplă pluralitate de oameni, care nu constituie în sens juridic o corporațiune, care să fie subiect de drepturi în Biserică ; în al doilea rând apoi acești credincioși sunt laici și astfel nu pot deprinde jurisdicțiune asupra averii Bisericii, pentru că Hristos puterea ce a primit-o dela Tatăl a dat-o numai unui cin, Apostolilor și urmașilor, iar nu poporul. Dacă deci poporul se admite să ia și el parte la administrarea bunurilor bisericesti, de aici nu urmează, că el ar avea drept de dominiu față de acele, precum nici tutorii orfanilor, sau administratorii fundațiilor nu au dominiul bunurilor date lor în grije. De aici urmează o consecință foarte firească, anume, că „bisericile, clădirile și oricare alte averi bisericesti” nu pot trece și ele cu majoritatea, fără a răsturna întreaga rânduială a lui Hristos.

Cine este dar în concret subiectul dominiului averilor bisericesti ? Este, evident, Biserica. Dar în sinul Bisericii cine este proprietarul lor ? Iată pe scurt cine este : instituțiunea bisericestă respectivă, care le-a câștigat ca persoană juridică. Ele se întabulează pe biserică, pe școala, pe orfelinatul cutare și cutare. Aceste instituțiuni particulare însă sunt numai o parte din organizmul Bisericii universale, în care și prin care singur există și scopului universal al căreia trebuie să fie supuse. Și astfel nici averea lor nu se poate sustrage dominiului Bisericii universale și în consecință subiectul dominiului asupra bunurilor bisericesti este dublu : subiectul imediat și proximal sunt instituțiunile bisericesti locale, iar subiectul mediat și ultim este biserică universală. De unde urmează, că, dacă instituțiunea respectivă particulară încetează, lucrurile acelei instituțiuni nu încetează însă de a aparține Bisericii respective universale, din care instituțiunea a făcut parte, ci are loc o devaluare treptată prin instituțiunile imediat superioare până la Biserica universală și drept aceea nici credincioșii apostatați nu le pot duce cu sine, nici Statul nu le poate încamera ca pe niște res nullius, încă nici în

cazul când originalmente Statul le ar fi donat Bisericii, pentru că devenind sacre, Statul și-a pierdut dreptul de a dispune asupra lor. Așadară bunurile instituțiilor bisericești stinse nu devin adespote, ci rămân ale Bisericii.

Echilibrul material între culte urmărit de apel

Din doctrina de mai sus reiașă destul de clar, că după ce instituțiile locale sunt proprietarele imediate și proxime ale averilor bisericești, averea lor nu se poate trece în mod arbitrar nici dela o instituție la alta din staul acelelaș biserici univerzale, cu atât mai puțin se poate deci trece aceeaș avere la o altă biserică, care nu face parte din Biserica univerzală, în a cărei legătură stă instituțiunea respectivă, sau la un cult, care nici nu este creștinesc și Statul făcându-o aceasta ar comite și o impietate față de voința supușilor săi, cari au dat cu toată libertatea bunurile, asupra cărora puteau dispune liber, spre scopurile Bisericii catolice și nu ale altor biserici, ori culte creștine.

Postulatele apelului însă nesocotesc toate aceste principii creștinești: iată-le:

1. Cu privire la acordarea dreptului de a câștiga averi mobile, ar vrea să pună restricțiunea, că comunitățile și așezămintele bisericești să poată câștiga averi imobile numai „până la o măsură proporțională cu numărul sufletelor”. Aceasta restricțiune pe lângă caracterul său anticanonice, mai implică și o absurditate, pe care dacă autorul reflectă puțin îi era greu să o pună pe hârtie. O instituțiune bisericească ori că funcționează pentru un număr mare, ori că funcționează pentru un număr mic de credincioși, împlinește aceeaș misiune în întregime și dreptaceea și o instituțiune destinată pentru puținii trebuie să dispună de toate mijloacele, ca și una mare, altfel nu poate ființa. Astfel, de pildă o parohie, indiferent de aceea, câți credincioși are, dacă ea există, trebuie să aibă și ea un preot, care tot atâția exigențe de traiu are, ca și celalalt. Dacă i-s'ar croi dotația după numărul credincioșilor, atunci ar urmă, că preoții din parohiile cu puținii credincioși n'ar trebui să mănânce numai odată în zi și și atunci numai legume, pentru că proporția numărului sufletelor păstorite de dânsul nu-i îngăduie să dispună de aceleași mijloace, ca și acel paroh dintr'un sat mare, care poate mânca de trei-patru ori la zi și încă abundant. Oricât de mică ar fi o parohie, ea trebuie să aibă o biserică înzestrată cu cele necesare: cum ar ședeă, ca unele biserici să albă numai păreți, altora să le lipsească turnul, ori iconostasul numai, pentru că parohia fiind nepopulată nu-i iertat să-și aibă mijloacele de a-și provedea toate trebuințele. Nu numărul credincioșilor va pune deci o măsură câștigării averilor, ci trebuințele instituțiilor bisericești. Altfel ajungem la Jozefinizm, care odinioară a determinat și numărul luminilor ce trebuie să ardă în cutare și cutare biserică. Acest sistem însă nu se impacă deloc cu libertatea cultelor și cred, că statul român, deși preoțimea ortodoxă

ar dori, totuși nu va voi să asume un rol atât de caraghiolos.

Este amenințată integritatea Statului?

Dar tot sub acest punct apelul pune o limitare și mai gogonată la câștigarea averilor din partea Bisericii: „Aceasta facultate de a stăpâni realități în România să nu i-se recunoască însă nici unui factor extern și mai cu seamă Scaunului papal, care prin canonul său 1495 din noul său codice de drept canonic . . . are pretenția la un drept nelimitat de a câștiga atari realități, chiar și cu violarea integrității politice a țării și independent de puterea de stat. „Ecclesia catholica et Apostolica Sedes nativum jus habent libere et independent a civili protestate acquirendi, retinendi et administrandi bona temporalia ad fines sibi proprios prosequendos”.

Cititorii acestui articol sunt deja în clar din cele spuse mai sus cu interpretarea acestui canon și anume știu, că *nativum* înseamnă, că facultatea de a câștiga bunuri Biserica o are nu dela puterea civilă, ci dela întemeietorul ei, care i-a dat misiunea, care a întemeiat-o ca societate vizibilă; că acel *libere et independent a civili protestate* înseamnă, că acordarea sau neacordarea acestui drept nu stă în puterea statului, căci el nu-l creiază, nu dă naștere acestui drept, ci-l recunoaște numai și regulează raporturile juridice ale proprietății; că teritoriile câștigate de Biserică nu vin de loc exteritorializate, ca bună oară locuințele ambasadurilor și dreptaceea nu vine violată integritatea Țării. Aceste toate le știu cetitorii din cele spuse mai sus. Autorul apelului însă crede sau se face, că cuvintele *nativum și libere et independent a civili protestate* înseamnă, că teritoriile, pe cari le câștigă Biserica catolică devin *independente de puterea civilă* și dreptaceea rupte din interiorul Țării și are pretenția de a spăria Statul și pe cei naivi cu ciuha violării integrității politice a Țării.

Se vede că asta-i este menirea: să stea cliuhă eclesiascică pe răzoarele politice ale pământului Țării, ca să sparie dela ele pe catolici și mai ales pe Papa.

Secularizarea.

2. Altă pretențiune e: „prin lege de stat să se prevadă următoarele două lucruri: a) trecerea averii catolice cu poporul, care va fi trecut la alta confesiune; b) în lipsă de credincioși, secularizarea atăror (sic) averi mobiliare imobiliare fără stăpân, formate din - sau pe pământul României sau fiind ele de origine dela Stat”.

Noi știm deja, că averile odată închinat Bisericii ies din proprietatea laică și devin proprietatea bisericească, și fiindcă nu credincioșii sunt subiectul acestei proprietăți bisericești, ei nu le pot duce cu sine, cu toate, că ortodocșii tare ar dori-o aceasta, căci ei sunt convinși, că astfel în curs de 5 ani toate averile greco-catolicilor ar cădea în sinul lor, pentru că pe atunci ne vor fi desființat complet și reintors la legea, care se zice strămoșească pentru aceea, pentru că până'n veacul al IX-lea strămoșii noștri au fost supuși Papei dela Roma sub Vicariatul Apostolic din Tesalonic.

Autorul crede, că împedecarea devalvării canonice a averilor bisericești numai spre folos li-ar fi ortodocșii-

lor. Dar eu zic, deschideți-vă ochii și priviți pericolul adventizmului, care vă secără rândurile, și care, dacă puneți principiul, că poporul duce cu sine averea bisericască, vă va cam vămui patrimoniul sacru. Aceste sunt săgețile acele ascuțite, despre cari vorbește psalmistul, că se întorc în contra păcătoșului.

3. „Dat fiind, că Cultele catolice — mai ales cel latin, dar și cel gr.-catolic — au fost înzestrate de statul ungar cu *moșii* extraordinar de întinse, rupte din corpul țării, precum și cu *edificii pentru cult* . . . ridicate din banul public al țării și că, tot astfel, cultul catolic a fost înzestrat și cu *fonduri* (ca cel pentru propagarea religiei catolice și fondul instrucțiunii) constituite din pământul din vistieria țării, *Statul Român să revizualască situația acestor averi*; înseși averile aceste să le constituie într'un fond religios regnicolar punându-le în serviciul tuturor Cultelor din țară, căci din bunul obștesc al înaintașilor tuturor cetățenilor au fost rupte acele averi și puse în slujba intereselor exclusive catolico-ungurești.”

Vreau să lămuresc numai că *fondurile* catolice, adică fondul religios și acela al instrucțiunii publice, sunt de *proveniență strict ecleziastică*, pentru că ele sunt constituite din averile mănăstirilor și ale altor instituțiuni bisericesti suprimate pe vremuri ori stinse și dreptaceea ele nu sunt constituite din pământul din vistieria țării, cum afirmă tendențios autorul apelului. Acum să vedem cât este de just postulatul apelului față de singularicele soluri de averi bisericesti.

Cu privire la moșii și clădirile bisericesti, cu cari ar fi fost înzestrat cultul catolic de fostul stat ungar întrebarea este, că *donățiunea regească fost-a oare un titlu just de a câștiga o proprietate sau ba* și că, dacă nu altfel, cel puțin prin *prescripțiune imemorabilă* devenit-au acele averi ale Bisericii catolice, sau ba? Dacă așa-dară acele averi pe acest dublu titlu juridic legal au devenit proprietatea Bisericii, acea proprietate este așa de inviolabilă, ca și cum e de inviolabilă proprietatea oricărui cetățean: a te atinge deci de ea este bolșevism și ilegalitate.

Cu privire apoi la *Fondurile publice catolice*, nu nu au nimic de a face cu *pământul și vistieria statului* și Statul nici odată nu le-a considerat de bunuri *regnicolare*, ci totdeauna a recunoscut caracterul lor bisericesc și proprietatea Bisericii catolice peste ele, deși le-a administrat el. Dreptaceea Statul nu le poate a *fortiori* lua, ori schimba destinația pur și simplu pentru că acele nu numai, că *nu sunt* ale Statului, dar ele nici n'au fost vre'odată. Dar cum și vine vorba? Care e cuvântul, pentru care se cere încamerarea acestor bunuri bisericesti și constituirea lor într'un fond regnicolar? Iată-l: „*căci din bunul obștesc al înaintașilor tuturor cetățenilor au fost rupte acele averi.*” Cum au fost rupte acele averi din bunul obștesc al înaintașilor locuitorilor din *Basarabia, Bucovina*, sau din *vechiul regat*? Și, dacă n'au fost rupte din bunul lor, cum vil totuși să justifici îndreptățirea acestor locuitori la acele averi în chipul unei cvote egalitare ce s'ar asemna și lor din fondul *regnicolar* format din ele?

Nivelare, adică desființare.

4. „Nivelarea nedreptei situații și de înzestrarea tuturor Cultelor să se facă, mai în concret zis, prin *exproprierea completă a tuturor moșilor bisericii latine și g.-catolice fără de nici un echivalent de desplătire*, întrucât acele averi vor fi fost *dăruite lor de regii ungari ori de principii ardeleni* . . . iar dacă acele averi vor fi fost dăruite de particulari, se vor expropria pe lângă despăgubirile prevăzute în Legea de reformă agrară și se vor adăuga și ele la marea fond religios regnicolar.”

Și această splendidă nivelare a nedreptei situații o cere un apel în numele *egalității cultelor în fața Statului*. Ea are un mic cusur: că nu amintește de donațiunile etative efectuate dela începutul imperiului român încoace în favoarea Bisericii ortodoxe. Aceasta ar fi într'adevăr o nivelare apocaliptică, unde ar putea paște pe pășunile furate dela biserică lupii cu oile, tigrii cu mlei, lei cu viței ș. a. m. d.; unde statul, care ar chivernisi fondul *religios regnicolar* și delegații cultelor interesate ar da din averea furată dela Biserica catolică jidovilor bani, ca să-și țină preoții, cari să învețe pe credincioșii lor a scuipa pe Sf. Cruce, a huli numele sfânt alui Hristos; calvinilor, să învețe pe ai lor a huli pe Maica Domnului, a desprețui Sf. Cuminecătura, a maltrată icoanele sfinte. Și la toate acestea ar coopera și fețe bisericesti ortodoxe, cari ar consfinți prin competența lor plină de uncțiune această nivelare perpetuă a nedreptei situații și de înzestrarea tuturor cultelor; zic din adins, fețe bisericesti *ortodoxe*, pentru că între catolici preot, care să fie capabil de o asemenea distribuire a justiției, nu ar afla.

Să fie zis în paranteză noi catolicii vedem zilnic un proces de nivelare de situație și de înzestrare în favoarea cultului ortodox și *încă chiar din pământul și vistieria țării, adică din bunul obștesc al tuturor cetățenilor de azi și nu numai al înaintașilor de mult adunați la sinul părinților*. La Caransebeș s'a dotat episcopia cu 10.000 iugh. pământ arător, pe când ale noastre toate s'au luat. Să valorăm noi toate pământurile luate dela Biserica catolica din România prețul lor s'ar urcă la câteva miliarde; la Cluj s'a înființat episcopie, se zidește catedrală ortodoxă, s'a provăzut cu seminar teologic; la Oradea-Mare s'a cumparat din vistieria țării reședința cu 3 milioane; s'a dat din bunul obștesc zid pentru seminar, cărula i-s'au dat un milion două sute de mii de lei pentru adaptare; în nenumărate locuri cu abia câțiva credincioși, deabinele sub numărul prevăzut de lege, s'au înființat parohii în coastele catolicilor, cari locuiesc acolo în masă compactă, s'au dat sesii bisericesti, parohiale, cantonale; pretutindenea, unde e vorbă de colonizare, înainte se rezervă pentru ortodocși asemenea sesii; slujbașii bisericii ortodoxe sunt mai bine plătiți de unul și acelaș stat, decât ai nostri și nu puțin suut cari trag mai multe lefuri din vistieria statului. Și știindu-le toate acestea totuși nu se aștește ortodoxia să strige după nivelare.

Patronatul eclesiastic.

Am sosit la patronat. Apelul spune :

„Dat fiind faptul, că drept consecință a dreptului patronal eclesiastic ungar, unii credincioși de ai bisericilor ortodoxe și chiar și cetățeni români aparținători altor Culte, au cumpărat cvote din *moșii cu sarcini patronale*, și astfel atari cetățeni ortodocși (și numai ei) sunt dați în judecată de către episcopia g. cat. din Oradea-Mare și de ceea latină din Timișoara, și având în vedere, că și Ministerul Român al Domeniilor și cel de Finanțe au moștenit dela Statul ungar asemenea îndatoriri . . . Statul Român să facă *tabloul năpăstuiților* de acest fel; să sisteze atari îndatoriri medievale, cu cari sunt batjocoriri cetățenii României, și să *șteargă fără de nici o despăgubire, o atare iobăgie modernă*, desonorantă pentru simțul de drept al zilelor noastre, avizând pe credincioșii atător Culte parazitare, să-și întrețină preoții din jertfa și din contribuțiile proprii, nu tot de pe spinarea altora”.

În punctele de mai sus se plânsese apelul, că biserica ortodoxă zace într-o sărăcie umiltoare față de celelalte culte, dar eu am auzit din gura credincioșilor noștri, că emisarii ortodocși li adimenesc pe credincioșii noștri la trecere cu aceea, că le vor zidi biserică, casă parohială etc. Nu cumva au și ei ceva patronat secret? Dar atunci de ce atâta ură față de patronatul catolic? de unde îndrăzneala de a numi *cult parazit* catolicismul? Și apoi, dacă apelul reclamă luarea tuturor averilor catolice încă și cele de *donafune particulară*, pentruca apoi să se poată înzăstra din ele biserica ortodoxă, atunci oare cine trăiește „de pe spinarea altora?”

Dar să vedem cum este a se înțelege acel patronat. Dacă noțiunea de patronat o înțelegem cum se cade, nu este așa de revoltătoare. Luând istoria la mână, din ea se va vedea, că instituțiunea patronatului n'a fost o iobăgie, ci chiar dimpotrivă, o dreptate parțială ce i-s'a făcut poporului iobaj. Și într'adevăr! În vremurile îndepărtate, pierdute în negura trecutului întunecos, bietul popor nu avea nici o palmă de pământ, pe care să-l zică al său. El munca din greu, dar pentru altul, uda cu sudoarea frunții sale brezdele grase ale pământurilor domnești; din puținul ce-și agonisia trebuia să deie altora chiar floarea, și în schimb primia . . . câte o arsură de biciu.

Măcar atâta să li-se fi lăsat, ca să poată jertfi și lucra și pentru biserica lor. Dar nu, zăciuala, ori contribuirea ce era îndreptățită să i-o ceară biserica o culegea dela ei stăpânul pământului; munca brațelor lui și a vițoarelor lui îi trebuia stăpânului și nu se putea nici gândi ca să care pietri pentru zidirea unei biserici, unde să-și mai stâmpere amarul vieții sale trudite. Unii dintre acești domni de pământ, ori, unde dominiul era al erarului, Statul, din pletate față de Dzeu, căci aceasta era foarte vie pe acele vremuri, zideau deci biserici pe seama iobagilor, dela cari de altfel luaseră zăciuala ce i-se cuvenia bisericii măcar în parte; le făceau casă parohială, dădeau și preotului o donafune cuvințioasă și se îngrijau ca pe viitor să fie asigurată întreținerea tu-

turor acestor instituțiuni bisericesti. Făceau astfel *un act de dreptate* față de Biserică, și în acelaș timp făceau și un act *de restituție* față de iobagii lor. Iar Biserica în semn de recunoștință le dădea anumite drepturi, între cari cel mai de căpetenie era dreptul de a prezenta episcopului spre numire persoana dorită de ei la beneficiul înființat și întreținut de ei. Dar totodată, ca instituțiunile astfel create să nu fie expuse fluctuațiilor, lăsându-se la discrețiunea fie a patronului original, fie a succesorilor lui, Biserica, dacă patronul n'a depus dela început fondul necesar pentru repararea și construirea la nevoie a clădirilor patronale, precum și la dotarea completă a parohului, prin pact fie scris, fie și nescris, ori mai târziu prin consuetudine, determină îndatoririle patronilor de a acoperi din domeniul lor cheltuielile reparării și a reconstruirii zidurilor patronale, precum și cvantul pretensiunilor parohilor. Această sarcină apăsă însăș moșia, ca și cum ar apăsă moșia îndatorirea testamentară a unui fiu de a provedea pe maică sa din roadele pământului moștenit dela tatăl său și dreptacea *sarcina aceasta treceă și la succesori*, având astfel *natura unei ipoteci imobiliare*, deși nu era intabulată, din motivul, că suma nu se putea fixa din cauza varierii ei după împrejurări. Aceasta *hipotecă imobiliară*, precum vede fiecare a fost câștigată pe un titlu just, foarte just din partea Bisericii, era doar echivalentul decimelor credincioșilor săi. Legile tuturor țărilor, chiar și protestante, văzând dreptatea acestei instituții, precum și spiritul ei umanitar și social i-au dat prin legislațiile lor protecția cea mai largă; astfel a fost în Germania și Ungaria. Întrând România în succesiunea moștenirii Ungariei n'a abrogat legile consfințite de practica atător veacuri și de obiceiul pământului, care este cel mai bun legislator. Dar nici nu putea abrogă *patronatul*, pentruca acela în concret este *un drept din sfera dreptului privat* de natura unei ipoteci imobiliare câștigate de Biserică pe un titlu juridic just și anterior Statului Român, pe care Statul lichidă îl poate din caz în caz cu învoirea autorității bisericesti în drept, dar stânge de tot, fără recompensă, nu-l poate.

Cazul din Chereluș.

În lumina acestor principii trebuiesc deci privite și cazurile atinse în apel în legătură cu eparhiile Oradea-Mare și Timișoara. În special cazul cu eparhia unită din Oradea-Mare este cazul patronatului din *Chereluș*, la care face aluziune apelul.

În hotarul Cherelușului din jud. Arad a fost o moșie întinsă de peste 3000 iugh. cad, care era afectată de sarcina patronală a întreținerii zidurilor bisericesti și parohiale. Trecând aceasta moșie dintr'o mână ntr'alta, la urmă s'a parcelat printre diferiți țărani și alții. Poporul unit din Chereluș, sărac și lipit pământului cum era, a cumpărat foarte puțin din el: un complex mare a ajuns la un domn român, iar din rest au cumpărat loturi mai mari sau mai mici unii țărani mai înstăriți din Sicula, cari sunt ortodocși. Cherelușenii, cari au profitat și ei din fărâmiștea acelei moșii, au contractat

ipso facto și sarcina patronală în proporția cvantului cumpărat de ei; ceilalți cumpărători asemenea au cumpărat moșia cu sarcina proporțională și așa indirect, în chip accidental, au ajuns și câțiva ortodocși să fie datori a contribui la construcțiile patronale din Chereuș. Ei bine, ce nedreptate li-se face acestora? ce privileg medieval forțează aici dieceza Oradea-Mare? ce chestie de drept public se descopere în cazul acesta ținător, așa cum se prezintă, de sfera dreptului privat? Ori ce om imparțial, ori ce jurist va trebui să spună, că Șiculanii, când au cumpărat moșia au știut foarte bine, că este însărcinată cu ipoteca aceasta imobiliară și dacă nu le-a convenit să plătească bisericii unite, să-i fi dat pace, nimeni nu i-a silit să o cumpere; dacă însă cu toate acestea au cumpărat-o, ei au contractat și datoria, întocmai precum datoria întabulată pe o moșie trece și ea la noul proprietar, sau servitutea uzufructului ce afectează o moșie în favoarea unei terțe persoane trece și la noul proprietar.

Moșia aceea patronală, n'a fost întreagă și în chip nelimitat, a vechiului proprietar: avea parte din ea și Biserica unită. Dreptatea ștergerea sarcinei patronale învovă violarea proprietății bisericești, întocmai ca și cum ar fi ștergerea datoriei întabulate.

După toate aceste deci eu nu văd în patronatul ecleziastic catolic nici un privileg și Statul nu-l poate șterge, fără răscumpărare, din sarcina sa.

Două măsuri.

8. În punctul acesta apelul denunță „lumii marea nedreptate,” că dela Biserica catolică pe alocuirea nu s'a luat tot ce s'ar fi putut lua, ci i-s'a lăsat încă ceva din al său pentru acoperirea trebuinței de lemne a diferitelor sale instituțiuni. La acest punct nu fac alt comentariu, decât ceea ce am spus, cu adăușul, că dacă am face bilanțul averilor ce s'au luat până acuma dela catolicii din România și bilanțul terenurilor ce i-s'au dat bisericii ortodoxe, mare lucru, dacă biserica ortodoxă nu ni s'ar prezentă, în definitiv, ca o latifonduară aproape cum a fost cândva Biserica catolică.

Punctul 10 cere pe seama bisericii ortodoxe dela Statul Român „posibilități materiale de înzestrare și de a se organiza cel puțin în aceeași măsură, în care este înzestrat și organizat cultul catolic din România.”

Adică la urma urmelor două măsuri: una pentru catolici și alta pentru ortodocși: cu una să dezorganizezi pe catolici, necesitându-i să-și reducă instituțiunile lor actuale, iar cu cealaltă să organizezi biserica ortodoxă. Ne-am lămurit.

Incheiere.

Din parte-mi am terminat. De încheiere cu durere constat, că noi catolicii siliți ne vedem să spunem, că dreapta aceea, pe care ni-o întinde preoțimea ortodoxă, nu este dreaptă de pace, ci este o dreaptă, care vrea să înfigă junghiu ucigător în inima noastră; este dreapta pe care am mai văzut-o scoțându-se de sub o manta regală (Nicolae I. al Rusiei) și cu groază am văzut lu-

cind în ea o sabie ascuțită, sabia perzecuției, ce a înecat în sânge catolicismul din Ucraina și Polonia, nici nu e așa de mult de atunci.

Dar bun e Domnul; nouă aici pe pământ numai năcazuri și strămtoiri ne-a hărăzit; în țara aceea, de dorul căreia au murit moșii și strămoșii noștri, va trebui, poate, să ne mâncăm pâinea cu lacrimi și cu suspine, dar cu atât va fi mai mare meritul nostru pentru ea: căci suferind, dar tot noi o vom mântui. Neamul acesta s'a mai deșteptat odată din letargia în care l-a pus ortodoxia bizantină electricizat fiind de schiutea ideii naționale aduse de filii lui din Roma eternă; tot filii de al lui veniți de aici inspirați de ideile mântuitoare, vor aduce și reînălțarea lui morală.

Fraților preoți uniți: Treziți-vă. După acest apel nu mai încapă îndoielă în privința intențiunilor și atitudinii preoțimii ortodoxe. Să fim dar un trup și un suflet întru apărarea Stonului nostru! Domnul ne privește de sus, din cer, și va pune gânduri bune, gânduri de pace, staturi de dreptate în inima aceloră, cărora le-a încredințat destinele Țării noastre iubite. Noi să fim tari și să ne încredem în cuvintele aceluia ce a zis: „Nec portae inferi.”

Dr. Grigorie Pop.
fost secretar episcopesc,
canonic, camerar papal.

Biserica Catedrală Gr. cat. Română din Oradea-Mare.

de prof. Petre Dejeu.

Românii din Oradea-Mare între anii 1091—1556 erau greco-catolici și aparțineau diecezei romano-catolice de Oradea-Mare. Năvălind calvinismul asupra Oradei-Mari și a Bihorului, între anii 1556—1692 episcopia catolică de Oradea-Mare se desființează și pe locul bisericii catolice se organizează biserica calvină, care, — în urma silniciei principiilor transilvăneni — toate elementele creștine le ia sub conducerea sa. Astfel și Românii prin meșc un episcop român calvin pentru părțile Bihorului.

După expulsiunea Turcilor din Oradea-Mare (a. 1692), Românii — lăpădând doctrina calvină — dupe ritul greco-catolic, cum fuseseră înainte de a. 1556 se organizează în cadrele restauratei dieceze romano-catolice a Oradei-Mari.

Vechea biserică gr. cat. română, clădită pe la a. 1736 era pe vatra catedralei monumentale de azi. În această biserică a făcut serviciu divin evlaviosul preot român Meletie Covaciu, care la a. 1748 este numit episcop titular de Tegea și care, — în calitate de sufragan al episcopului diezezan rom. cat. de Oradea-Mare, — administrează toate parohiile catolice de rit grec. În această biserică modest ornată înălț rugăciuni la Cer protopopul Oradei: Ioane Șimon, un mare naționalist român, care nu admite scoaterea limbii românești și a ritului grec din această biserică, deși episcopii latini voiau a introduce ritul latin și pentru români.

Moise Dragoș (1777—1787), — primul episcop al diecezei românilor gr. cat. de Oradea-Mare, înființată la a. 1777 prin Papa Pius VI. — își dădu toată silința pentru împodobirea bisericii sale, care acum devine biserică catedrală. Împărăteasa Maria Terezia îl donează halne bisericești frumoase și două sfeșnice de metal, ce se păstrează și azi în fața iconostasului. Pentru ținerea în bună orânduire a catedralei, buna împărăteasă face

o dotațiune anuală de 500 florenți; iar ca leafă pentru 5 canonici, cari vor servi zilnic la altar stabilește anual 2,800 florenți.

Episcopul Ignatie Dărăbanth (1788—1805) dorind a avea o catedrală încăpătoare, dărâma zidul vechi, și pe locul acelaia ridică monumentală biserică episcopoească de azl. Impărăția contribuie la această construcție cu suma de 16,955 florenți. Turnul înălțător provăzut cu orologiu deja la a. 1800 era gata, fapt care fu eternizat cu următorul vers în chronostichon:

VIRTUTE IGNATV SVRREXI PRAESVLIS ALTA
ALTIOR ADSVRGIT VERTICE AT IPSE MEO;
NAMQUE PATRIS MONUMENTA TENENS PETO CULMINE
NUBES: IS LOCUPLES MERITIS FERTUR AD ASTRA POLI.

Acest evlavios episcop nu ajunsese în viață terminarea măreței sale opere. Pe patul de moarte testează pentru lucrările remase suma de 34,000 florenți.

Episcopul Samoilă Vulcan (1806—1839) termină această clădire monumentală în a. 1806 și o împodobește cu toată frumusețea, ce se poate da unui măreț lăcaș dumnezeesc. Din îndepărtări mari veneau intelectualii români să admire catedrala episcopului Vulcanul al Oradei-Mari. Petre Maior, Gheorghe Șincai, Samoilă Clain, decâteori cercetau pe episcopul măcenat, veneau la sf. Liturghia de Duminică închinându-se cu evlavie înaintea altarului Domnului din această pompoasă biserică implorând dela Cer fericierea neamului românesc al cărui istorie o aveau descrisă în cărțile lor și pentru al cărui viitor de aur și unire națională sub un sceptru român și-au jertfit întreagă viața lor.

În urma focului năpraznic, care la a. 1836 înlunge în flăcările sale 178 case din centrul Oradei, biserica catedrală gr. cat. română cade și ea jertfă arzând acoperișul și turnul. Atât de intensivă a fost caloria acestui foc, încât clopotele s'au topit în turn și ca o masă amorfă au căzut la pământ. Văzând episcopul Vulcan această îngrozitoare privediște din supărare i-s'ă ivit o boală care peste câțiva ani i-a rupt firul vieții, ducând la cele veșnice pe unul dintre cei mai mari arhieri, ce a avut neamul românesc.

Urmasul lui în scaunul episcopesc; Iosif Papp-Szilágyi (1863—1873), pe cheltuielile sale ridică din nou mărețul turn cu orologiu la a. 1863, pe care meșterii gravează următoarea inscripție cronografică:

HO C OPVS IGNATII TERRENS COMBVSSERAT IGNIS
IOSEPHI AES SPONSI TOLLIT AD ASTRA POLI

Episcopul Mihail Pavel (1879—1902) prim pictorul celebru Szirmai din Budapesta, la a. 1891 zugrăvește întreg interiorul bisericii cu o cheltutală de 36,000 florenți. El face iconostasul împodobit cu preafrumoasele icoane ale prorocilor și sfinților părinți.

Un vânt mare de Aprilie a. 1907 înstrâmbă crucea de pe turn. La reparație clopotnița prinde foc. Episcopul Demetriu Radu (1903—1920) la anul 1910—12 face renovarea turnului dându-i forma de azi prin arhitectul italian Giovanni Quai. Interiorul a rămas în forma depe timpul episcopului Pavel. Scurtul istoric al bisericeii este eternizat pe o placă de marmură fixată pe frontispiciul turnului având următoarea inscripție:

ANUL DOMNULUI MCMXII

ACEASTĂ SFÂNTĂ BISERICĂ CATEDRALĂ
EDIFICATĂ PRIN EPISCOPIUL IGNATIE DARĂBANTH
DUPE FOCUL DIN MDCCCXXXVI S'A RESTĂURAT
ȘI ÎNPODOBIT PRIN EPISCOPII S.VULCAN — I. PAPP
SZILAGYI ȘI MICHAİL PAVEL. ÎN ANUL MCMVII
TURLA CĂZÂND IARĂȘ PRADĂ FOCULUI S'AU
CONSTRUIT ÎN FORMA CEA DE ACUMA ȘI S'AU
REPARAT PE DINAFARĂ ÎNTREAGA BISERICĂ
PRIN EPISCOPIUL DEMETRIU RADU.

Actualul Episcop Valeriu Traian Frențiu (1921—) în anul 1924 ridică corul frumos cu capacitatea de primire pentru 200 persoane, în care instalează orgă pentru uzul corului cu orchestră. Acest chor a început să cânte întâiu în a. 1923. Reorganizat sub conducerea profesorului Francisc Hubic în toamna anului 1924, debuturile acestui cor devin adevărate evenimente în viața muzicală a acestui oraș. Tot actualul episcop introduce iluminatul electric și cuptoarele mari pentru încălzitul bisericii în vremea de iarnă.

Frumusețea picturilor și orname tica interioară, iconostasul frumos și bogat aurit, melodiile și acordurile înălțătoare ale corului cu orchestră, rugăciunile frumoase ale evlavioșilor preoți liturghisători au făcut din aceasta biserică istorică locul unui adevărat pelerinaj pentru credincioșii, cari vin să afia mângăiere în năcazurile vieții efe mere pământești.

Organizarea unitară a Bisericii ortodoxe române

La Senat s'a trecut, (acum e la Cameră) proiectul de lege pentru organizarea unitară a Bisericii ortodoxe române. Prin aceasta lege biserica ortodoxă română se va întări și va propăși mult. În proiect s'a ținut să se salveze și principiul ierarhic, dar totodată s'a menținut și colaborarea elementului mirean în proporția de 2/3 (față cu 1/3 clerici); așadar s'a făcut un compromis sau mai bine zis o fuziune între punctul de vedere *ardelean* și cel din vechiul regat.

Dispozițiile generale ale proiectului sunt cam acestea:

El prevede 5 Mitropolii după cele 5 provincii românești, ridicându-se și arhiepiscopia Basarabiei la rangul de Mitropolie și luându-i-se în schimb o Episcopie, a Hotinului, pentru Mitropolia Bucovinei, ca să aibă și aceasta două Eparhii.

După proiect și în conformitate cu textul Constituției, Biserica ortodoxă română, ca Biserica a marei majorității a cetățenilor, este *dominantă* în statul român și este *autocefală*, adică neatârnată de orice chierarchie dinafară, păstrându-și în privința dogmelor unitatea cu Biserica ecumenică a răsăritului. Articolul 4 dă bisericii dominante o autonomie deghizată, dar încă tot nu deplină.

În fruntea Bisericii stă Sf. Sinod compus din toți mitropolții, episcopii și arhierii vicari în funcțiune. Sf.

Sinod este cea mai înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale și canonice și forul suprem pentru chestiunile bisericești de orice natură. (Art. 5.)

Pe lângă sf. Sinod va funcționa în viața administrativă, culturală, fundațională și epitropească. *Congresul național bisericesc*. Acesta se compune din câte 6 reprezentanți ai fiecărei eparhii, (2 clerici și 4 mireni), delegați pe 6 ani de adunările eparhiale dintre membrii lor, sau dintre alte personalități ale eparhiilor respective. După cele 18 eparhii, numărul membrilor Congresului național bisericesc, va fi 36 preoți și 72 mireni, cărora se adugă membrii sf. sinod 23, în total 131.

Organul executiv al Congresului, ca și al sf. Sinod va fi un *Consiliu central bisericesc*, compus din $\frac{1}{2}$ clerici și $\frac{2}{3}$ mireni (art. 7.), ca organ superior administrativ pentru afacerile întregii Biserici. El se va compune din 15 membrii din fiecare mitropolie 3: 1 cleric, 2 mireni.

Părțile constitutive ale Bisericii (art. 8) sunt: Parohiile, Protopoplatele, Mănăstirile, Episcopille, Arhiepiscopille și Mitropolile. Fiecare parte constitutivă se conduce independent de altă parte constitutivă de același grad, și prin reprezentanții săi participă la lucrările părților constitutive superioare.

Corporația de bază pentru întreaga organizație bisericească este adunarea parohială (sinodul). Membri ai acestei adunări sunt bărbații majori, desinestătători, nepătați, cari își îndeplinesc obligațiile lor morale și materiale față de biserică și așezămintele ei (art. 8).

Membrii adunărilor parohiale, grupați pe circumscripții electorale aleg pe membrii mireni ai adunării protopopești și ai celei eparhiale. Membrii preoți ai adunărilor protopopești și eparhiale, în proporție de $\frac{1}{3}$ către $\frac{2}{3}$ mireni, se aleg în colegii preoțești (art. 9).

Atât adunările parohiale și protopopești cât și cele eparhiale își aleg un organ executiv, un consiliu (comitet, consistor) pentru conducerea și administrarea afacerilor, care la protopopie și eparhie se va alcătui din $\frac{1}{3}$ clerici și $\frac{2}{3}$ mireni (art. 10).

Proiectul de lege prevede alegerea episcopilor și mitropoliților de către Congresul național bisericesc împreună cu adunarea eparhiei vacante (art. 12).

Pentru judecata bisericească, proiectul de lege (art. 14) prevede anumite instanțe judecătorești: Un Consistor spiritual eparhial ca prima instanță, un Consistor spiritual superior pe lângă sf. Sinod, ca instanță de apel recurs și reviziune și pentru asigurarea unității de jurisprudență.

Judecarea ierarhilor se face în prima și ultima instanță de către Sf. Sinod, iar pentru delictе ordinare și politice de către Înalta Curte de casație.

Cheltuielile de întreținere (art. 20) a întregului organism bisericesc (cult, slujitori, așezămintе) se vor acoperi din mijloacele proprii bisericești. În scopul acesta Ministerul cultelor dă în administrarea Bisericii averile și fondurile pe cari le-a administrat până acum pentru

părțile constitutive ale Bisericii, cari în vechiul Regat nu aveau dreptul de a posedea averi proprii. Când mijloacele Bisericii sunt insuficiente pentru acoperirea cheltuielilor, la cerere, Statul pune la dispoziția Bisericii sumele necesare spre completare, după normele generale stabilite prin lege și în armonizare cu salariile funcționarilor publici, veniturile clerului și plata funcționarilor ecleziastici.

Pentru trebuințele generale bisericești, în vederea îndeplinirii misiunii religioase, culturale și filantropice a Bisericii, se prevede înființarea unui fond general bisericesc și pentru administrarea acestui fond o Eforie a Bisericii ortodoxe române, ca organ executiv al consiliului central.

Prin proiectul de lege Statul își rezervă „dreptul superior de inspecție și control asupra Bisericii și organelor ei, pe care îl exercită, prin Ministerul cultelor, potrivit legii de organizare a acestui Minister”. Iar „controlul financiar se va exercita conform unui regulament întocmit de ministerul cultelor și cel al Finanțelor”.

Aici se preconizează dreptul de amestec direct și nelimitat al organelor de stat în viața internă a bisericii; aceasta e umilitor pentru biserică ortodoxă, dar poate încă necesar.

CRONICA

— *Instalarea în scaun a noului arhiepiscop latin-catolic din București*. Duminică, în 22 Martie, dim. s'a făcut, cu o deosebită solemnitate, instalarea în scaun a noului arhiepiscop latin-catolic Al. Császár. La orele 10 și jum., s'a oficiat la catedrala Sf. Iosif, un serviciu religios, de către însuși arhiepiscopul asistat de Părintele Both. Au asistat d-nii miniștri Angelescu și Chirulescu, episcopul greco-catolic Frențiu și Hossu, episcopul romano-catolic contele Mallath, d-ni Valaori, Ispir, Păclășeanu, Popa Lisseanu, general Nicolescu, Const. Brătianu, Pleșea, Knobloch ministrul Austriei, Schneidauer ministrul Belgiei, Freitag ministrul Belgiei, Freitag ministrul Germaniei, Wielowiczky ministrul Poloniei, Takacs, cons. la leg. Ungară, Florescu secretar a leg. noastre din Belgrad, membrii coloniilor franceză, germană, ungară, italiană, diferitele soc. catolice, etc.

După citirea evangheliei părintele Auner, vicarul general al arhiepiscopiei, a citit „Bula papală”, prin care episcopul Császár este numit arhiepiscop la București în locul Monsignorului Netzhammer, dimisionat. Arhiepiscopul a ținut apoi o cuvântare, arătând rolul important al Bisericii catolice și promite că-și va face datoria pentru binele țării și al bisericii pe care o reprezintă. După terminarea serviciului religios, înalții demnitari români și străini au prezentat înalțului prelat felicitări.

— *Inlocuirea ministrului nostru la Vatican*. „Cuvântul” cotidianul bine informat din București în No. său din 29 Martie scrie: „În cercurile diplomatice se afirmă că prin mișcarea în diplomație ce se pregătește,

va fi înlocuit și d. Penescu, ministrul nostru la Vatican. Motivele care au determinat guvernul la înlocuirea d-lui. Penescu se datoresc faptului că d-sa a încurcat mult lucrurile, cu prilejul tratativelor în vederea încheierii unui concordat cu Sf. Scaun. Iar în ultimul timp, când d. Duca a cerut reluarea tratativelor i-s'a răspuns de către Cardinalul Gasparri, că aceste tratative nu ar putea fi deschise, de cât atunci când guvernul român va avea o atitudine precisă în aceasta chestiune; lucrurile au rămas de atunci în suspensie. Acest eșec se datorește modului nedibaci, în care d. Penescu a condus tratativele cu reprezentanții Vaticanului. Va să zică nu „machinațiile ungarilor” ci neprecizia noastră împiedică Concordatul.

— *S'a introdus examenul de clasă și bacalaureatul la licee:* „Monitorul Oficial” din 8 Martie No. 54 publică modificarea legii învățământului secundar introducând iar „bacalaureatul” (maturitatea), care se va da în fața unei comisii de stat la centrele Inspectoratelor regionale. Pentru ultimele patru clase ale cursului secundar se introduc examene de clasă; în locul examenului „de capacitate” dela finea cl. IV. se introduce un examen de primire în clasa V. Scopul modificărilor e să se pună stavilă prea marelui afluențe la licee și îndrumarea elementelor pe căi profesionale.

— *O nouă episcopie ortodoxă română.* Ziarele anunță că Dl. ministru al cultelor Dr. Alex. Lapedatu va depune în curând pe biroul Corpurilor legiuitoare, proiectul de lege pentru înființarea unei episcopii ortodoxe la Timișoara. Aceasta episcopie se va compune din partea nordică a diecezei Caransebeșului și o parte din parohiile banatice ce aparțin azi diecezei Aradului

— *Intrebări.* „Stoudion” simpatica revistă pentru bisericile de rit bizantin redactată într'un ton foarte favorabil și în spirit înțelegător pentru tot ce este oriental, de către savantul ei redactor: P. Ciril Korolevskij, care este un profund cunoscător al chestiunilor orientale, — în No. său 1 din 1925 (Februarie) are următoarele despre înființarea patriarhiei române: „Crearea unui patriarhat român nu este împotriva tradițiilor Bisericii orientale; rămâne însă să se știe: dela cine va primi noul patriarh titlul său, dela parlamentul român ori dela patriarhul ecumenic? Reședința lui va fi, sigur, Bucureștii, dar care va fi sediul său canonic? Intrebări interesante. Ca rang ierarhic patriarhul român e evident, că nu va putea ședea decât după titularii celor patru sedii mari orientale, după cel dela Moscova care fu recunoscut de al cincilea; ba chiar și după cel dela Peș care este mai vechiu; ba de le-ar veni Bulgarilor în minte să-și reînvieze vechea lor patriarhie dela Ternovo, chiar și după acesta... Probabil vor fi contestări în aceasta privință. Va fi dutesos însă să vezi în biserică certuri pentru ranguri”.

— *Legea penziilor.* S'a depus pe birourile Camerei și al Senatului proiectul legii penziilor pentru funcționarii publici între cari sunt cuprinși și eclesiastici. Proiectul prevede o limită de vârstă de 57 (la preoți 66) de ani și 35 ani serviciu; penziile vor varia dela 500 — 3000 Lei lunar. Sperăm ameliorări în cursul desbaterilor dela Cameră și Senat.

TIPIC

5 Aprilie. Duminica a 5-a a Sf. Post, și SS. Mucenici Claudiu și soții, vers: 3.

Sâmbătă la însărăt pe 6, ale inv. 3 și ale Triodului 3. Mărire și acum dogm. versului. Intrat. Prohimenul zilei. Stihovna inv. Mărire și acum a Triodului. Troparul inv. Mărire Troparul Cuv. Marie Egipt. din Triod. Și acum a Născătoarei vers 8.

Duminică la Mănecat. La Dzeu e Domnul Trop. ca Sâmbătă. Sedelele inv. Trop. inv. Antifoanele vers 2. Ev. inv. a XI-a. Catav. Deschide-voiu. Luminăt. inv. a XI-a Mărire și acum. Luminăt. din Triod. șcl.

La Liturghie. Fericirile v. 3. După intrat trop. fâv. Mărire și acum. Cond. Triodului. Apostolul și Evanghelia Duminicii a V-a din Post.

La însărăt pe 6, ale pocăinții 2. ale Triodului 2 și din Mineiu (6 Aprilie S. Păr. Eutihie) 2. Mărire și acum din Mineiu. Intrat. Prohimen: Dat-ai moștenire... Stihovna cu Măr. și acum din Triod șcl. ca în Dum. brânzii.

Notă. În săptămâna a 5-a a Sf. Post *Miercuri* seara (1 Aprilie) se oficiază „Canonul Sf. Andrei” (vezi în Triod, Joi a 5-a săpt. a postului), iar *Vineri* seara (3 Aprilie) Acaftistul Preacuratei (vezi Triod, Sâmbătă a 5-a săpt. la Mănecat).

12 Aprilie Duminică, Floriilor. vers 6. Incepe Strajnicul (Pătmar).

Sâmbătă la însărăt pe 5. și Mărire și acum ale Dumin. Intrat. Prohimenul zilei. Paremil. La Litie o stihiră și Mărire și acum. Stihovna cu Măr. și acum. a Duminicii. La binecuv. pâinilor Troparul Dum. de 3 ori.

La Mănecat: La Dzeu e Domnul trop. ca la vecernie... Sedelele Polileul; pripelele, prohimenul, evanghelia, Duminicii. După evanghelia binecuvântarea stălpărilor, apoi Mărire și acum: Astăzi... și la îndură-te... Stihira Astăzi darul... Catavasiile; și celelalte ale Duminicii din Pătmar.

La Liturghie: a Sf. Ioan, Pentru rugăciunile. La mântuiește-ne pe noi „cel ce ai șezut pe mânăzul asinei”. La ieșire și în loc de „Veniți” troparul Duminicii; apoi Mărire și acum: Cond. Dum. Sfinte Dzeule. Apostolul și Evanghelia Floriilor. La Axion Irmosul sărbătorii.

La însărăt pe 3 Intrat. Prohimen: Iată acum... Stihovna, șcl. ca în Duminica brânzii. La Dupăcinar în loc de Canonul Preacuratei se va ceti canonul Pavecerniței din Pătmar.

N. B. Luni, Marți și Miercuri în săptămâna patimilor; Dimineață: *Utrenia, Orele.*

Intipuitoarele, Inserat cu Liturghia Sf. Grigorie Dialogul a înaintesfințitelor.

Joia Mare la Mănecat: Inceputul obișnuit. În loc de „Dzeu e Domnul...” Aliluia de 3 ori cu trop. „Când mărișii... și deloc ectenia: „Și pentru ca să ne învrednicim și Evanghelia dela utrenia din Joia mare Psalm 50. „Mântuiește Doamne”: Catavasiile din pătmar, Luminătoarea. Laudele. La Mărire. Și acum dela laude, preotul iese în fața ușilor împ. închise, numai cu patrafirul negru și recitează: Ție mărire (vezi orologier: la utrenie) și după Amin strana recitează *doxologia cea mică*. Ectenia „Să plinim”. Preotul intră în altar iar strana cetește stihirile Stihovnei din pătmar cu stihul 1) „Umpluțune-am” și 2) „Și să fie” Mărire și acum cântată, apoi recitează: Bine e a se mărturisii și... Sf. Dzeule, Preasf. Treime, Tatăl nostru, Amin. Pr. în fața ușilor împ. „In bis. măririi tale”... Cant Amin. Intru numele Domnului binecuv. Pr. Celce este... Cant Amin. Pr. Impărate ceresc și se adaoge și ora I.

La Liturghie. Incepem cu vecernia, gl. 2 Intrat cu Evanghelia. Paremiile două: 1) Zis-a Domnul și 2) Domnul mi-a dat. Ectenia mică. Că sfânt ești. Sf. Dzeule. Apostolul și Evanghelia din Joia mare. La Herovic, Cuminecar, Bine e cuvântat, Văzut-am și Să se umple, tot „Cinei Tale”.

Seara după apusul soarelui: Slujba SS. patimi. Inceputul obișnuit dela Mănecat. Ectenia mare. Aliluia 3 ori și troparul „Când mărlții”. Ectenia mică apoi „Și pentru ca să ne'nvrednicim” și Evang. 1. Fiecărei Ev. îi premerge aceasta ectenie, iar după Ev. cântăm „Mărire'ndelung răbdării tale Doamne, mărire ție”, și preotul tămăluze. Strana cântă Sedelna v. 7 „Ospătând” (Sedelnele aceste se cântă pe v. trop.) și apoi Ev. 2-a și Sed. v. 7. „Ce pricină”. Ev. a 3-a și Sed. v. 4 „O cum Iuda”. Ev. a 4-a și Sed. v. 8 „Când ai stătut înaltea Caiafei”. Ev. a 5-a și Sed. v. 4 „Răscumpăratu-ne-ai”. Ev. a 6-a și fericirile cântate rar și majestos. Ev. a 7-a și psalm 50. Ev. a 8-a și Catavasile din pățimar; fiocare irmos cu stihul „Mărire ție Dzeului nostru mărire ție” La cânt. 8. Să lăudăm. La cânt. a 9-a Ceeace ești. . . Ectenie. Luminat. și de loc Ev. a 9-a. Toată suflarea v. 3 și Ev. a 10-a. Doxologia mică citită și Ev. a 11-a Mărire și acum „Acum se încinge. . . cântată pe v. 2. Ev. a 12-a, după care strana recitează „Bine e a se mărturisi” din Orogier șcl. Sf. Dzeule, Preasf. Treime, Tatăl nostru. Amin. apoi se cântă trod. „Răscumpăratu-ne-ai”. Ectenia dela sfârșitul Utreniei și Otpust.

Sf și Marea Vineri. Liturghie nu este. La ora 9 din zi: Slujba orelor se află în întregime în Pățimar. Se oficiază precum s'a arătat pentru ajutorul Bobotezei, schimbându-se psalmii, troparele și condacul ca în Strajnic-pățimar. Seara se face inseratul și prohodul D-lui:

La însărat pe 4 gl. 2. Intrat. Paremii. Evanghelie. Predică. Stihovă. La tropar ieșim pentru înconjurarea bisericii urmând după intrare, în fața mormântului pregătit, prohodul Dlui adică:

Mănecatul din Sâmbăta mare. La Dzeu e Dl. tropp. pre-scise, și momentan cele trei stări, între cari Ectenia mică. Acum trecând la locurile noastre cântăm tropp. învierii și pe rând utrenia scrisă în Strajnic. După dox. cea mare adăogăm pare-mille și Evanghelia (Marcu c. 27.). Ecteniile dela sfârșit. Otpust.

În Sâmbăta mare la ora 9 însăratul cu Liturghia Sf. Vasile. La Doamne strig. pe 4. Intrat cu Evanghelia. Paremii. După paremia a 3-a se cântă stih. v. 5: „Să cântăm Dlui”. . . și cetindu-se stihurile scrise, după fiecare se repeteste stihul cântat mai'nainte. Mărire. Și acum, apoi a doua serie de paremii. După a 3-a par. cântăm stih: „Pe Domnul lăudați” și iară stihurile citite răspunzând la fiecare cu „Pe Domnul”. Ectenia mică. Exclamațiunea: „Că sfânt ești”. . . Câți în Cristos. . . Apostol. După apostol în loc de Aliluia stihul pe v. 7. „Scoalăte Dzeule”. Evanghelia, șcl. La „Herovic” și „Axion” cântăm: „Să tacă tot trupul” v. 6. Inserat d. m. numai este.

Schițe de predici.

A) 5 Aprilie Dum. V. In post.

Despre umilință.

„Și care va vrea să fie între voi întâiu, să fie tuturor slugă.” (Marc. X, 44)

Umlința creștină este virtutea fundamentală a moralei creștine, este o virtute necunoscută în lumea veche. Aceasta vârtute creștină care este umilința sufletului, regulează relațiile omului a) față de Dzeu, b) față de sine și c) față de aproapele.

1. Față de Dzeu: ne obligă să considerăm tot ce avem și suntem ca și niște bunuri primite dela Dzeu. „Ce ai ce n'ai căpătat? Și dacă ai căpătat de ce te lauzi ca și cum n'ai fi căpătat!” (I. Cor. 4, 7.) Să căutăm în toate lucrurile împlinirea voinței D-zeești.

2. Față de noi înșine: ne obligă și ne poruncește ca facultățile noastre să nu le exagerăm, să nu le prețuim mai mult decât sunt de fapt. În toate să căutăm mărirea lui Dzeu și binele nostru și al aproapelui: „Așa se lumineze lumina voastră șcl.” (Mat. V, 16).

3. Față de aproapele: ne poruncește să nu disprețuim pe cei ce ni se par mai pe jos decât noi, căci toți suntem de un rang înaltea lui Dzeu. Să nu invidiem pe aproapele pentru calitățile și facultățile sale, nici să disprețuim facultățile și calitățile bune ale altora, ci din contră să le recunoaștem nimic detragând din meritele lor.

Concl: Unde nu e smerenia sufletului, acolo tronează îngânfarea; unde e îngânfarea, acolo stăpânește egoismul; unde conduce egoismul, iubirea lui Dzeu și a deapropelui e călcată în picioare, iar unde nu este iubire, nu este nici spiritul lui Cristos.

B) Dumineca Floriilor.

Temă: Insemnătatea zilei.

Motto: „Luară stâlpi de finic și eșiră întru întimpinarea lui și strigară: Osana, bine e cuvânt. celce vine în numele Domnului” (Jo. 12, 13).

În statul umilirii lui Hristos singurul moment de bucurie este intrarea triumfală în Ierusalim, întâmplată în zina a cincea înainte de patimi. Poporul îl primește cu cântece de „Osana”, își aștern în calea lui hainele și îl întimpină cu ramuri verzi de olive. Întru amintirea acestei întâmplări Biserica împărțește în aceasta ziua mățașoare credincioșilor.

P. 1. Și noi să ne pregătim pentru întimpinarea lui Hristos celui înviat, cu cântece de preamărire. El, Dzeu fiind se umilește până la moartea cea mai rușinoasă. Ce dovadă de iubire adevărată față de noi! Aceasta jertfă, a căru' amintire o vom ținea în săptămâna viitoare, merită să fie admirată și preamărită.

P. 2 Precum poporul din Ierusalim își așterne în calea lui hainele, și noi să ne lăpădam de păcatele noastre să punem la picioarele lui, ca semn de mulțămă, abnegațiunile noastre, ca astfel în statul adancei lui umiliri, să-i cauzăm momente de bucurie.

P. 3. Ramurile verzi, cari ni se impart azi, să fie ramurile vieții noul, care o vom începe. Precum natura azi se trezește la noua viață, așa și noi să ne ridicăm din amorțeala păcatului și să începem o nouă viață promițătoare de rod bogat, care este viața veșnică.

Numai curățiti de păcate și treziți la viața darului dumnezeesc vom putea gusta Paștile Dlui cele sfinte.

C) Petru Vinerea Mare.

Temă: Suntem rescumpărați; să ne rescumpărăm!

Motto: „Adăți uminte de mine Doamne, când vei veni întru împărăția Ta”. Lc. 23, 42.

1. Isus moare astăzi pentru noi pe cruce. Nu a cruțat nimic pentru noi: nici strălucirea sa divină, nici tronul ceresc nici onoarea, nici durerea, nici cele mai mari înjosiri, numai să ne răscumpere, numai să ne știe mântuiți. Mare a fost iubirea lui pentru noi!

Rodul morții lui pe cruce a fost: că noi ne-am liberat; Dzeu s'a împăcat, păcatul strămoșesc s'a șters și se pot șterge și cele personale toate, căci Isus a satisfăcut dreptății dzeești pentru ele; raiul închis dela Adam, sa deschis; toată creatura s'a rescumpărat. Moartea lui Isus pe cruce este cel mai bogat eveniment în roade în toată economia mântuirii.

3. Rodul morții lui Isus e bogat, dar el rămâne sterp, zadarnic, fără folos, dacă noi nu ni-l aplicăm. Noi trebuie să sorbim din marea de merite a morții Lui. Grația sfințitoare e tezaurul prețios, rezorvoarul uriaș p în de nectar sfânt, ce trebuie să-l sorbim prin sfințele sacramente; ea ne sfințește, noi trebuie să îndelăturăm piedecile: păcatul, ca să-o putem sorbi fără pată, fără vină; trebuie să conlucrăm la mântuirea noastră.

Inch. Suntem mântuiți, obiectiv; dar să ne mântuim subiectiv: prin fapte, prin sacramente; atunci moartea lui Isus nu va fi fără roade pentru noi.

Poșta Red. și Adm.

— „Stoudion” Roma. Simpatizăm foarte mult cu modul DV. de-a vedea lucrurile. Vă mulțumim c'ați dat limbii române onoarea în rev. DV. alături de franceză și italiană. Sună frumos alături de acestea: „Buletin al bisericilor de rit bizantin” „Redacția și Administrația”; „Bibliografie”, etc.

„Tipografia și Librăria Românească” Oradea-Mare. — Redactor resp.: Păr. Dr. Aloisiu L. Tăutu.

